

MĂNĂSTIREA GIULEȘTI ZISĂ ȘI CHIAJNA, DIN BUCUREȘTI. CRONOLOGIE, TIPOLOGIE ȘI ASPECTE PRIVIND INTERVENȚIA DE URGENȚĂ

Dan D. Ionescu

Abstract

The church ruin of Giulești Monastery, Bucharest, is one of the most interesting historical monuments from Romania. Despite its monumentality, its ionic versus baroque architecture, and its fascinating history (begun around 1750, abandoned, re-constructed and finished in 1782, again abandoned due to plague, repaired, burned, ruined), because of unknown reasons, Architect Nicolae Ghika Budești didn't introduce it in his *Architectures Evolution in Muntenia and Oltenia between XIVth-XVIIth centuries*, attitude repeated by Professor Grigore Ionescu in his *Architecture during the centuries on Romania's territory* (1982).

So, this unique architectural monument (classified as an A group historical monument), was not studied until now. Due to this fact, to its eccentric position towards the town, to the railway presence just approx. 10 metres North and to the lack of any protection and conservation measures for this ruined church, its integrity is seriously.

Very recently (in 2008) the Monastery was reactivated following a Decision of The Romanian Orthodox Church's Holy Synod. This Act legally stimulated the Romanian Orthodox Church's official policy for historical monuments concerning this ruined church. First steps were made: historical & architectural Study, preliminary façades and volumetric restitution proposal, preliminary urgent measures – the last one being approved in spring 2012 by The Ministry for National Patrimony and Cultural Affairs.

The present article is part of the above mentioned Study and focuses on: site's history, different Monastery's stages, actual stage description, typological analysis, preliminary façades and volumetric restitution proposal, structural and urbanistical considerations etc.

Keywords: church ruin, historical monument, Ionic style, Baroque style, Historical & Architectural Study, urgent structural protection measures

Mănăstirea Giulești, numită (impropriu) de popor „Chiajna” sau „Doamna Chiajna”, azi în ruină, este amplasată la marginea vestică a Bucureștilor, capitala României, lângă limita administrativă dintre sectorul 6, sectorul 1 și comuna Chiajna (județul Ilfov)

(Fig. 1, 2). Adresa poștală este Drumul Săbăreni 172, dar sfântul locaș este accesibil și de pe Calea Giulești, care, de altfel este și vechiul drum care deservea mănăstirea dinspre Sud.

Peste o treime din fosta incintă a mănăstirii a fost afectată de construirea căii ferate București-Chitila-Roșu; ca urmare, în prezent, o parte din zona nordică a incintei este amplasată pe teritoriul sectorului 1 al Capitalei.

Despre această mănăstire impresionantă, până în prezent nu există decât sumare precizări în diferite documente de epocă ori scrieri, la care se adaugă rezultatele cercetărilor arheologice întreprinse între 1945 și 1972.

În cele ce urmează vor fi prezentate tipologia, cronologia și aspecte privind intervenția de urgență asupra acestei mănăstiri, așa cum reies din diferitele cercetări (de arhitectură, istorice ori arheologice) efectuate până acum (pe amplasamentul mănăstirii, dar și în situl înconjurător), din diferitele documente, scrieri istorice ori tradiții, cunoscute până în prezent¹.

Analiză arhitecturală

1. Incinta Mănăstirii Giulești

Din punct de vedere tipologic, incinta Mănăstirii Giulești nu poate fi încadrată deocamdată sigur, deoarece nu se cunoaște decât fragmentul vestic, evidențiat arheologic în 1970-1971.

Ipotetic, este foarte posibil ca incinta inițială să fi fost de tipul celor de la mănăstirile Mărgineni (apoi închisoare), Cotroceni, Hurezi, Antim, Văcărești ori Sf. Pantelimon, respectiv de formă rectangulară, proporționată după numărul de aur. (Fig. 2b) Este posibil să fi fost două incinte succesive, prima redusă ca dimensiuni, a doua vastă, așa cum sunt cele de la Cotroceni și Pantelimon ori cum a fost aceea de la Văcărești.

Dimensiunea incintei este tot o necunoscută, dar presupunând că dacă peretele estic al laturii vestice a fost dezvelit arheologic în 1970 (Fig. 3) la c. 50 m V de peretele exterior al pronaosului ruinei bisericii, atunci rezultă că, în timpul funcționării bisericii cu tot

¹ Această cronologie a pornit de la un Memoriu Istoric, atașat documentației preliminare înaintată forurilor în drept, în cursul anilor 2010-2011, spre a se obține avizele și fondurile necesare începerii șantierului de restaurare a mănăstirii.

Fig. 1. Mănăstirea Giulești și vecinătățile sale. Detaliu din harta col. Specht, 1791, BAR-CH

Fig. 2. Ruina Mănăstirii Giulești, cartierul Giulești-Sârbi și împrejurimile. Detaliu din harta sovietică a României, 1975

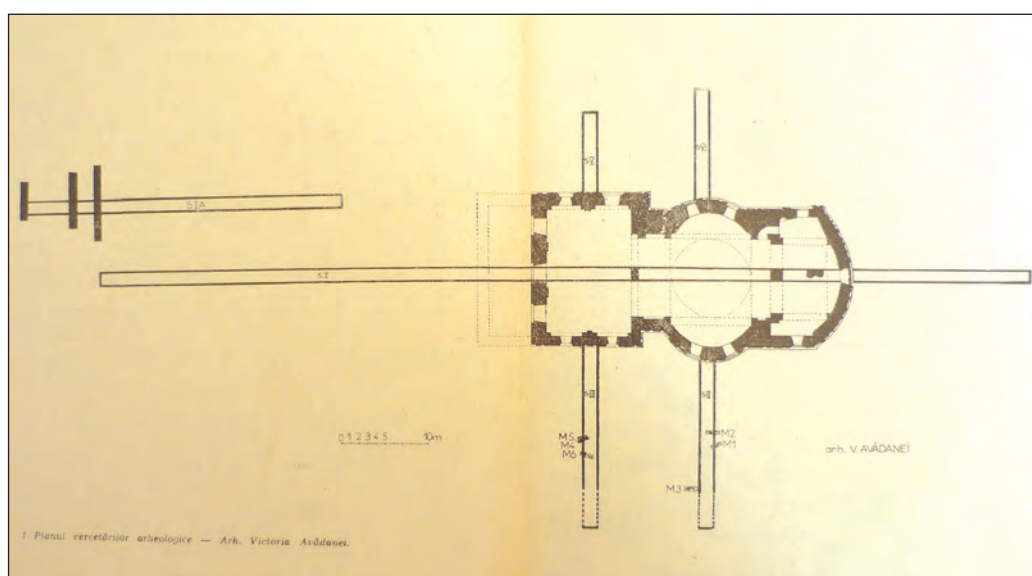

Fig. 3. Plan de situație cu releveul ruinelor și vestigiilor Mănăstirii Giulești, arh. V. Avădanei, Ar. Ștefănescu, Locul mănăstirii Chiajna..., 1971

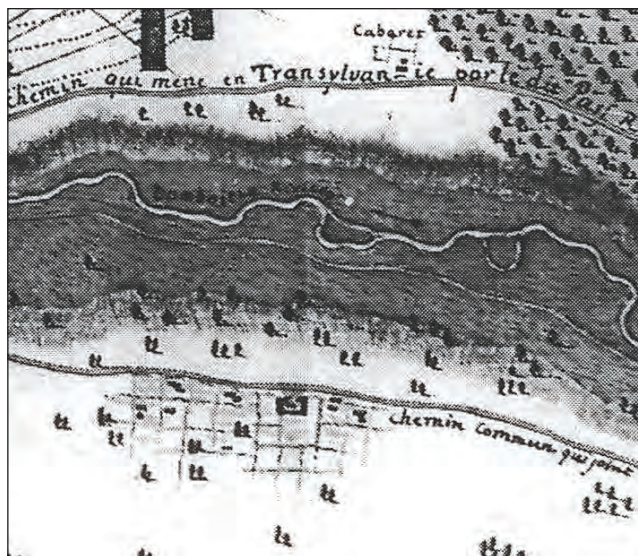

Fig. 4. Prima consemnare cartografică cunoscută a Mănăstirii Giulești. Detaliu din Planul Rus, 1770, BAR-CH

cu pridvor, distanța dintre zidul vestic al pridvorului și peretele estic al laturii vestice era de c. 43 m.

Atunci, ipotetic, rezultă că și latura estică a incintei ar fi putut să se afle la o distanță egală, astfel încât, împreună cu lățimea de cca. 9,50–10 m a chiliilor, rezultă lungimea incintei pe direcția Vest-Est, adică cca. 150 m.

Aceeași modalitate de calcul se aplică și pe direcția Nord-Sud, cu observația că aici nu avem încă nici un indiciu arheologic privind vreuna dintre cele două laturi. Presupunem doar la bunul simț, ca fiecare dintre laturile nordică și sudică să se fi aflat la cca. 40–43 m de biserică. De unde rezultă lungimea incintei pe direcția Nord-Sud, adică cca. 117–123 m.

Așadar, probabil, incinta Mănăstirii Giulești ar fi putut avea cca. 117–123 x 150 m.

Corelată cu problema formei și dimensiunilor incintei este și aceea a drumului care înlesnea accesul la mănăstire. Funcție de traseul și poziția acestuia față de mănăstire, ar rezulta locul unde se găsea turnul de poartă al așezământului. Conform Planului Rus (1770, 1772), drumul ar fi fost paralel cu latura sudică a incintei. Pentru lămurirea acestor aspecte sunt necesare cercetări arheologice extinse. (Fig. 4)

2. Biserica Mănăstirii Giulești

Caractere stilistice

Din punct de vedere stilistic și tipologic biserica în ruină a Mănăstirii Giulești este o creație în spiritul moștenirii bizantine (medievale, spune M. Ispir²) (Fig. 5), precumpănitor, atât ca plan (cu anumite inovații), cât și la interior, iar fațadele îmbrăcate în haină neoclasică: pilaștri ionici, coloane angajate ionice, cartușe ușor baroce în registrul inferior. Toate aceste elemente trimit, pe de o parte, la exemple binecunoscute, precum seria bisericilor mănăstirești inspirate după biserica Mănăstirii Argeșului, iar pe de alta, neașteptat, la biserica

² Mihai Ispir, *Clasicismul în arta românească*, Ed. Meridiane, Colecția "Curențe și sinteze" / 43, Buc., 1984, p. 55.

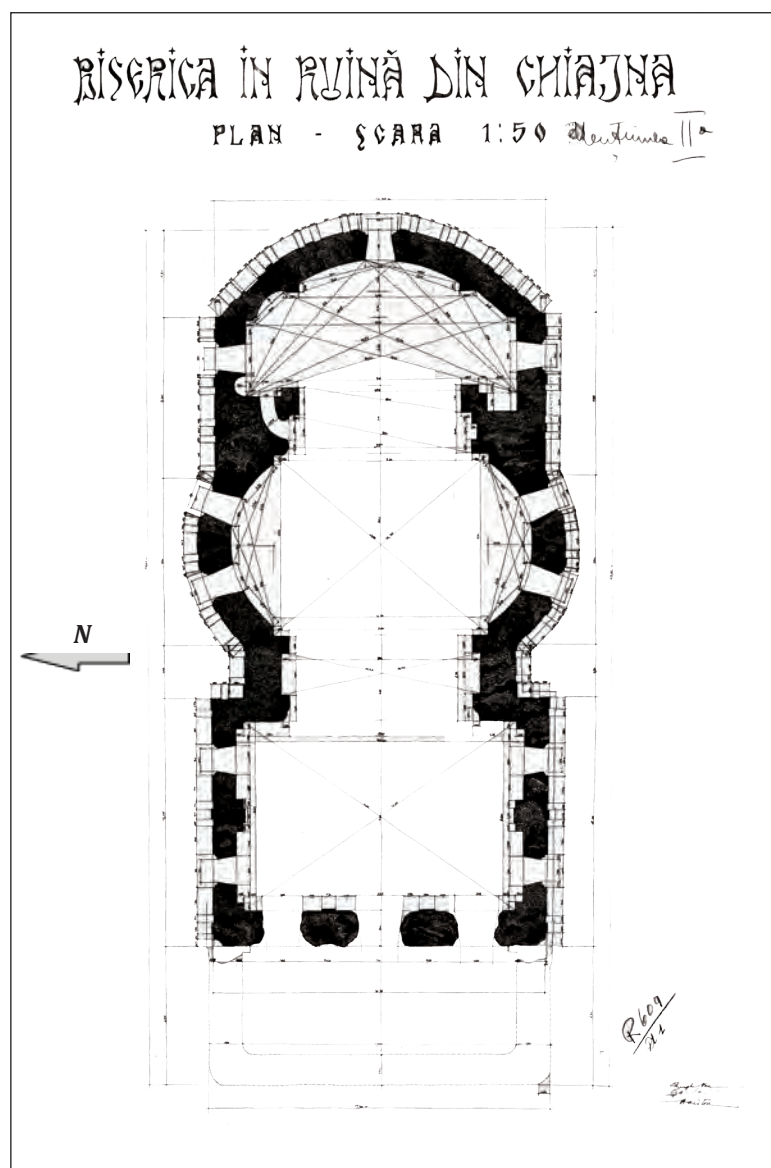

Fig. 5. Planul ruinei bisericii Mănăstirii Giulești. Releveu 1955, UAUIM-DITARP*

Sf. Dumitru-“De jurământ” din București³, atribuită, îndeobște, ca fiind ctitoria episcopilor Buzăului, Dositei și Costandie Filitti, și opera *ad fundamentis* a arhitectului Iosif Weltz (*Weltzbau, paller baumeister*), datând din anul 1819⁴. O recentă analizare mai îndeaproape a lăcașului a evidențiat detalii constructive și arhitectonice nebanuite înainte – care pot sugera o “filiație” între cele două biserici:

- plan treflat specific epocii domnitorului Matei Basarab
- ziduri foarte groase pentru un edificiu din primul sfert al veacului XIX
- golurile ferestrelor foarte înguste pentru aceeași perioadă
- spațiul interior rezolvat cu mijloace structurale și arhitecturale neoclasiche, de sorgintă austriacă (adaptate mediului sud-carpatic), pe un schelet post-bizantin târziu

³ *Ibidem*, p. 55.

⁴ I. C. Filitti, *Biserica Sf. Dumitru (de Jurământ), Str. Carol, București*, extras din BOR, LX, 1932; N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al monumentelor feudale din București*, Ed. Academiei Republicii Populare Române, Buc., 1961,

- proporții interioare și exterioare caracteristice lăcașurilor din epoca lui Matei Basarab,
- „haină” arhitecturală exterioară neoclasică (de ordin ionic), vizibil aplicată pe o construcție pre-existentă⁵.

Atât la Giulești, cât și la biserica „De Jurământ” au lucrat arhitecți (meșteri mari) proveniți din ambientul transilvan, Ratner, respectiv Weltz, care, desigur la solicitarea beneficiarilor, au folosit ordinul ionic. Puntea de legătură dintre cele două lăcașuri și, poate, cheia deslușirii, măcar în parte, a preferinței pentru ionic la biserica « De Jurământ » (și, de ce nu, în ambele cazuri), este raportul duhovnicesc dintre mitropolitul Cosma II Popescu și episcopii Dositei și Costandie Filitti ai Buzăului, precum și detaliul că, mai întâi, Cosma Popescu a fost episcopul Buzăului (1763-1787)⁶. Investigații aprofundate ar putea ridica «vălul de umbre» așternut peste astfel de fapte importante de cultură din trecutul recent al României.

Reflectând asupra clasicismului, Siegfried Giedeon scria că este *“ca o pată de ulei peste ultima fază a barocului, ca și peste primul romantism, înlesnind receptarea lor într-o comună matcă stilistică”*.⁷ Glosând asupra acestei reflecții, Mihai Ispir comentează că, în arta românească, această definiție capătă o relativizare a termenilor utilizați:

*“La noi atât clasicismul, cât și barocul pot fi percepuți ca „agenți coloratori”, „mai ales barocul se regăsește, infuz, în substanța multor experiențe clasice, nuanțându-le, uneori în chip hotărâtor, „colorația” finală”*⁸.

Tipologie

Tipologic, biserica ruinată a Mănăstirii Giulești face parte din seria bisericilor mănăstirești inspirate după biserica Mănăstirii Argeșului (azi Catedrala episcopală) din Curtea-de-Argeș, ctitoria domnitorului Neagoe Basarab.

Toate aceste biserici au pronaosul supralărgit, cu sau fără pridvor vestic, desfășurat pe toată lățimea pronaosului supralărgit, absida altarului decroșată și, de obicei, între două și patru turle (două pe pronaos, una centrală pe pronaos și cea mare pe naos).

Filiația arhitectonică a bisericii Mănăstirii Giulești ar fi următoarea (sunt prezentate principalele biserici înrudite tipologic):

- bisericile mănăstirilor: Adormirea Maicii Domnului (1512-1515) din Curtea-de-Argeș, jud. Argeș; Menedic «Vintilă-Vodă» (1532-1535), jud. Buzău (azi ruine); Sf.

Troiță «Radu-Vodă» (după 1570-1577, 1615), București; Cobia (ante 1572), Cobia, jud. Dâmbovița; Sf. M. Mc. Dimitrie (1639), Căldărușani; Sf-ții Împărați Constantin și Elena (azi Catedrală patriarhală) 1656-1658, București; Cotroceni (1678-1680), București (prăbușită 1802, reconstruită; demolată 1984, reconstruită 2003-2004, 2008); Sf-ții Împărați Constantin și Elena (1692-1694), Hurezi, jud. Vâlcea; Han Sf. M. Mc. Gheorghe (Sf. Gheorghe-Nou) (1705, modificată 1850-1855; restaurată 1974-1988), București; Sf. Prooroc Ioan Botezătorul și Înaintemergătorul (Sf. Ioan cel Mare) (1703, dărâmată 1897, în loc Palatul CEC), București; Sf. Treime (închinată la Mănăstirea Sf. Sava, Ierusalim) cu Academia Sf. Sava (1709, dărâmată 1870), P-ța Universității, București; Tuturor Sfinților - «Antim Ivireanul» (1713-1715), București; Sf. Treime-Văcărești (1716, 1719-1722, 1724, 1730, demolată 1983/1984-1987), București; Giulești (hram deocamdată necunoscut) (c. 1750-1769, după 1774-1782, 1786-90), București; Sf. Ier. Spiridon a Mănăstirii Sf. Spiridon-Nou (1758-6171 ?, 1766-68, demolată 1852), București; Sf. Ier. Nicolae de la Myra Lykiei (1808-1815, turle afectate de cutremurele din 1829, 1838, prăbușite), Cernica. Cea din urmă este cea mai mare dintre toate bisericile de acest tip

- bisericile: Sf. M. Mc. Ecaterina din Curtea Nouă (Arsă) (1775-1776), București, zidită lângă palatul domnesc de Alexandru Ipsilanti-Vv; Izvorul Tămăduirii-”Mavrogheni-Vodă” (1787), ctitoria domnitorului cu același nume.

Referitor la dimensiunile acestor biserici, menționăm aici pe ale câtorva din cele enumerate mai sus:

- Biserica Mănăstirii Cotroceni: 40 x 18 m
- Biserica Mănăstirii Sf. Gheorghe-Nou: 37 x 14 x 13 m
- Biserica Mănăstirii Sf. Treime - Văcărești: 41 x 16,7 m
- Biserica Mănăstirii Giulești: 43 x 17 x 13 m
- Biserica Sf. Ecaterina - ”Curtea Arsă”: peste 30 m x cca 14 m
- Biserica „Mavrogheni-Vodă”: 22 x 9,18 m
- Biserica nouă a Mănăstirii Sărindar: 38 x 18,30 x cca. 13/14 m
- Biserica Sf. Nicolae din Mănăstirea Cernica: 49 x 17 x 13 m (cca 9,50 m diametrul inelului inferior și al calotei sferice a turlei naosului) (Fig. 6)

Spre deosebire de majoritatea bisericilor amintite mai sus, biserica Mănăstirii Giulești are absida altarului foarte puțin decroșată, caracterizată prin faptul că peretele estic este unic, format dintr-un singur arc de cerc, atât la interior, cât și la exterior. O conformare identică a absidei altarului se întâlnește la biserica Sf. Vineri (Fig. 7), reconstruită în 1839 prin arhiereul Ioanichie Stratonichias, de către un arhitect rămas, încă, necunoscut, distrusă în iunie 1987.

Puțin mai înainte, la 18 mai 1823, Petre Iorgachi Bașa staroste de croitori și mai mulți creștini, ctitoriau biserica Izvorul Tămăduirii-”Izvorul Nou dintre Vii”,

⁵ dr. arh. Dan D. Ionescu, *Completări la studiul istoric asupra bisericii Sf. Dumitru - „De jurământ”, Str. Franceză, București, București, 2010.*

* Universitatea de Arhitectură și Urbanism „Ion Mincu” - Departamentul Istoria și Teoria Arhitecturii și Conservarea Patrimoniului.

⁶ Un alt exemplu îl constituie palatul Cantacuzino-Ghica din Deleni, jud. Iași, cu fațadele remaniate în stil ionic după 1754 și ante 1809, conf. N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor feudale din Moldova*, Direcția Economică a Patrimoniului Cultural Național, Biblioteca Monumentelor Istorice din România, Buc., 1974, p. 248-249.

⁷ Apud M. Ispir, *op. cit.*, p. 42.

⁸ Mihai Ispir, *op. cit.*, p. 42.

azi pe Șos. Mihai Bravu 299, în București⁹. Aceasta are absida altarului ușor decroșată, iar fundația tâmplei reia modelul acelor de la paraclisele reședințelor Văcăreștilor și Ghiculeștilor din București - respectiv are un traseu „unduit”, de sorginte barocă.

Acest mod de racordare dintre absida altarului și pastoforii îl regăsim, anterior, la biserica Sf. Troiță a Mănăstirii Văcărești, unde, însă, deschiderea era mult mai mică, astfel încât rezulta o biserică de tip triconc. În cazul bisericii Mănăstirii Giulești am putea discuta despre o variantă supralărgită a triconcului, în care pastoforiile sunt înglobate total, organic, în corpul absidei altarului. Ele sunt evidențiate printr-un sistem specific de boltire.

Astfel, ruina bisericii Mănăstirii Giulești este în situația de a putea fi socotită o biserică supralărgită atât la pronaos, cât și la absida altarului.

O formă similară a absidei altarului întâlnim și la biserica Sf. Prooroc Ilie Tesviteanul-„Gorgănel” („Rahova”) din București, reconstruită în 1837-1838 de către monahul Isaia Novăceanu, conform diatei răposatului vornic Fotache Știrbei; fiind destinată, inițial, ca paraclis al caselor sale, biserica Sf. Ilie-„Gorgănel” are planul rectangular, este uninavată, are turn-clopotniță pe exonarthex și turlă Pantocrator, cu plan circular, pe naos¹⁰.

Ținând cont că arhitectul Johannes Rathner - foarte probabilul proiectant al bisericii Mănăstirii Giulești - provenea din Transilvania, s-ar putea face o apropiere între planul absidei altarului acestei biserici și acelea ale bisericilor ortodoxă și unitariană din Cluj-Napoca. Prima datează din 1792-1796, are plan cruciform, cu absidele drepte și absida altarului fără decroș; naosul este boltit cu o calotă boemă care se sprijină pe două arcuri semicirculare, descărcate la rându-le pe piloni teșiți la 45 grade - prevăzuți cu perechi de pilaștri corintici; în fața tâmplei este o altă calotă boemă, alungită, „iar altarul - semicircular la interior și poligonal în exterior - o semicalotă”¹¹. A doua biserică a fost edificată între 1795-1796 și se datorează arhitectului Ladislau Ugrai¹². În ambele cazuri absida este foarte ușor decroșată față de nava bisericii, cu deosebirea că absida altarului bisericii unitariene are trei laturi¹³, iar a bisericii Mănăstirii Giulești este semicirculară. Biserica unitariană are planul dreptunghiular¹⁴.

Tot plan dreptunghiular avea și ultimul paraclis (în ordine cronologică) al caselor Cantacuzino - Văcărescu - Bellu - Prager de pe Calea Victoriei, București (Fig. 8a, 8b). Absida altarului acestei etape din existența paraclisului era semicirculară și ușor decroșată, la fel

ca la bisericile Mănăstirii Giulești, Sf. Vineri și Sf. Ilie-„Gorgănel”.

Remarcăm că, la absida altarului, decroșarea foarte puțin reliefată este mai degrabă specifică bisericilor de plan drept (uninavate), decât bisericilor de tip triconc ori treflat.

Pentru a încheia această schiță de încadrare tipologică a absidei altarului ruinei bisericii Mănăstirii Giulești, amintim de încă un lăcaș important din București, dar de plan basilical: biserica Sf. Pr. Ilie Tesviteanul-„Gorgan” (1814). Aceasta are absida altarului racordată la două absidole¹⁵.

Tipologic, în prezent, cea mai apropiată biserică muntenească de biserica Mănăstirii Giulești, este biserica Sf. Nicolae (din ostrov) a Mănăstirii Cernica. Construită la peste 25 de ani față de Mănăstirea Giulești, biserica Sf. Nicolae-Cernica are plan cu pronaos supralărgit, cu absida altarului flancată de două pastoforii supradimensionate, ceea ce ar sugera o filiație a acestei biserici din biserica Adormirea Maicii Domnului a fostei Mănăstiri Râmnicul-Sărat.

Similitudinile între planurile bisericilor Sf. Nicolae-Cernica și a Mănăstirii Giulești, constau din:

- pridvor întins pe toată lărgimea fațadei
- pridvor închis perimetral printr-un parapet foarte înalt, în ambele situații, ceea ce, coroborat cu existența unor coloane angajate, sugerează delimitarea pridvorului printr-o succesiune de coloane sau pilaștri angajați în pilonii de zidărie, alternând prin arcade
- un perete plin (cu o grosime egală cu a zidurilor perimetrare) între pridvor și pronaos; străpuns de un singur gol de ușă la Cernica și de trei goluri la Giulești
- pronaos supralărgit, a cărui formă rectangulară tinde către un pătrat la Cernica, iar la Giulești, este strict rectangular, fiind rezultat din divizarea unui pătrat (care înglobează pridvorul și pronaosul)
- existența a patru coloane în pronaos: la Sf. Nicolae descriind o cruce greacă (după modelul bisericilor Sf. Gheorghe-Nou și Sf. Treime-Văcărești), iar la Giulești după modelul bisericii Mănăstirii Radu-Vodă, care a fost inspirată de biserica Mănăstirii Căldărușani
- un perete plin între pronaos și ante-naos+naos; la Cernica grosimea acestuia este egală cu a zidurilor perimetrare, iar la Giulești este mult mai subțire și, probabil, era străpuns de arcade rezemate pe două coloane libere și pe alte două angajate (sau pe pilaștri)
- ante-naos generos acoperit cu o boltă semicilindrică, în ambele situații
- naos delimitat de patru pile masive pe care se descarcă patru arce în plin cintru; razele arcelor sudic și nordic - ale ambelor biserici - sunt perfect egale (verificate, cel puțin, pe relevee); arcele suportă un inel cilindric cu diametrul de peste 9,00 m - în ambele cazuri; peste acest inel se înalță o turlă Pantocrator a cărei calotă atinge cote de peste 25,00 (30 - 32,00) m. Deocamdată nu știm la ce cotă se înalță cea de la Giulești.

⁹ *Atlas-ghid...*, vol. II, p. 200 - 201.

¹⁰ *Atlas-Ghid...*, vol. II, p. 317.

¹¹ Mircea Țoca, *Clujul baroc*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1983, p. 52-57; pt. plan v. fig. 30.

¹² Mircea Țoca, *op. cit.*, p. 30.

¹³ Mircea Țoca, *op. cit.*, p. 42 și fig. 25.

¹⁴ *Ibidem*, fig. 25.

¹⁵ Pentru Sf. Ilie, conf. *Atlas-ghid...*, vol. II, p. 316.

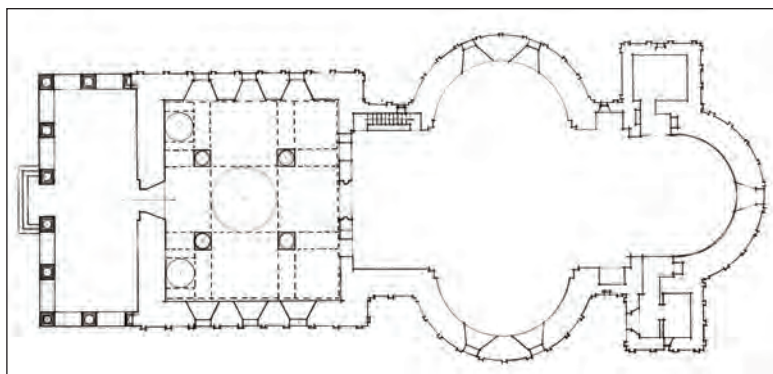

Fig. 6. Biserica Sf. Nicolae a Mănăstirii Cernica, propunere de restaurare arh. H. Teodoru:
6.a. Plan; 6.b. Secțiune longitudinală Est-Vest - Fondul CMI, Arh. INP, 1945

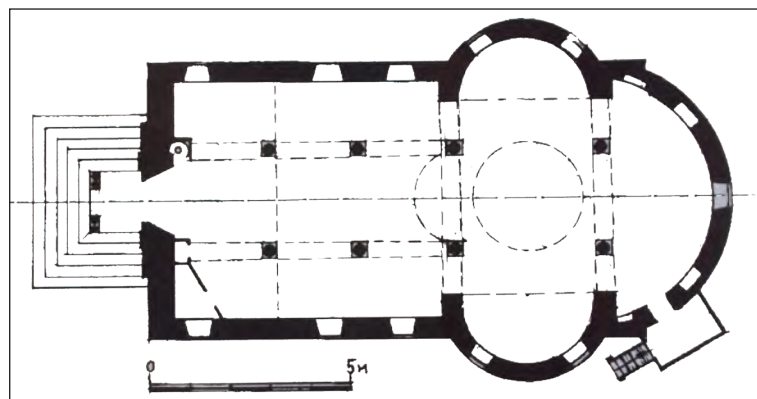
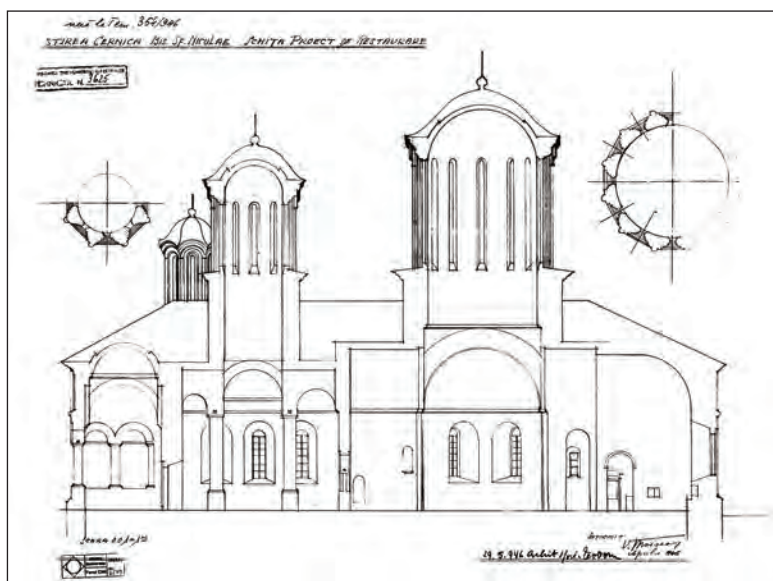

Fig. 7. Planul bisericii Sf. Vineri-Herasca, apud Atlas-Ghid..., II, p.

Fig. 8. Vestigiile paracliselor descoperite în curtea caselor Cantacuzino-Văcărescu-Bellu-Prager, București, Cl. Victoriei 9 și Str. Ilfov 5;
8.a. Relevu topo ing. Constantin Mehedințeanu, INMI, 2004; . b. Fotografie aeriană arh. F. Bălțeanu, 2010

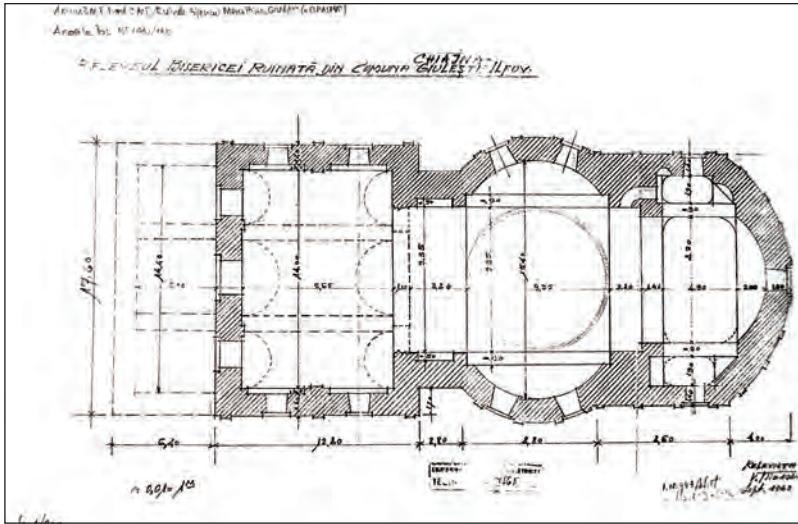

Fig. 9. Planul ruinei bisericii Mănăstirii Giulești. Relevu arh. V. Moisescu, 1946, Fondul CMI, Arh. INP

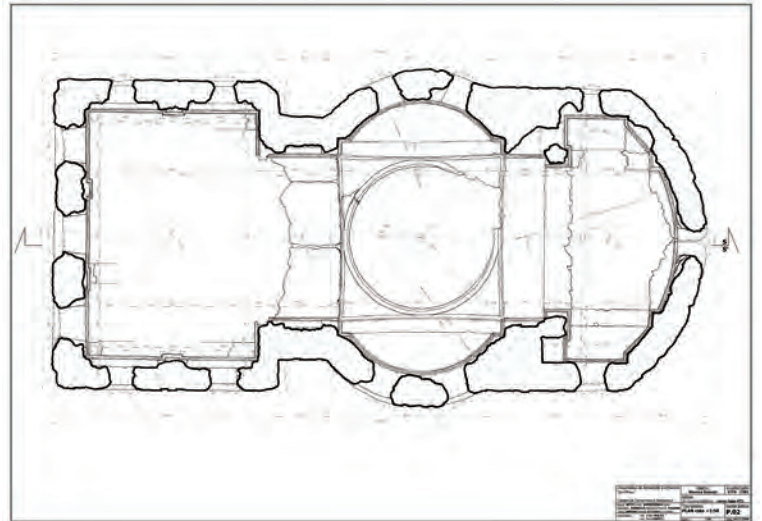

Fig. 10. Planul ruinei bisericii Mănăstirii Giulești. Relevu redesenat și completat de stud.arh. I. Butu, 2009

Fig. 11. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești. Vedere interioară din naos către pronaos cca. 1900, Fond CMI, No 20/474, Fototeca INP

Fig. 12. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești: pronaos, vedere interioară. Foto arh. D. D. Ionescu, 2010

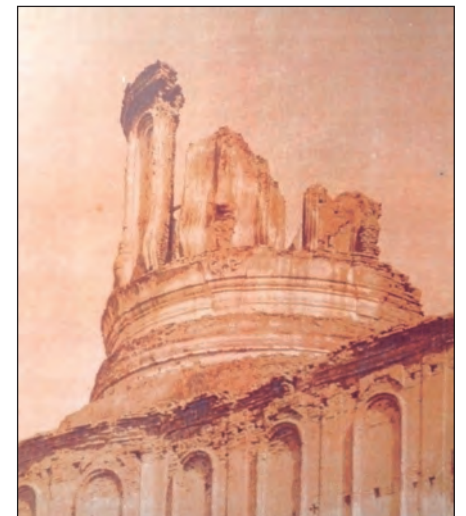
Fig. 13. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești: naos, boltirea laturii Nord. Foto arh. D. D. Ionescu 2010

Fig. 14. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești: vedere dinspre NE, 2010, foto arh. D. D. Ionescu

Fig. 15. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești 15.a. Vedere dinspre SE; 15.b. Idem, detaliu cu turla Pantocrator - cca 1900, Fond CMI, No 20/470, Fototeca INP

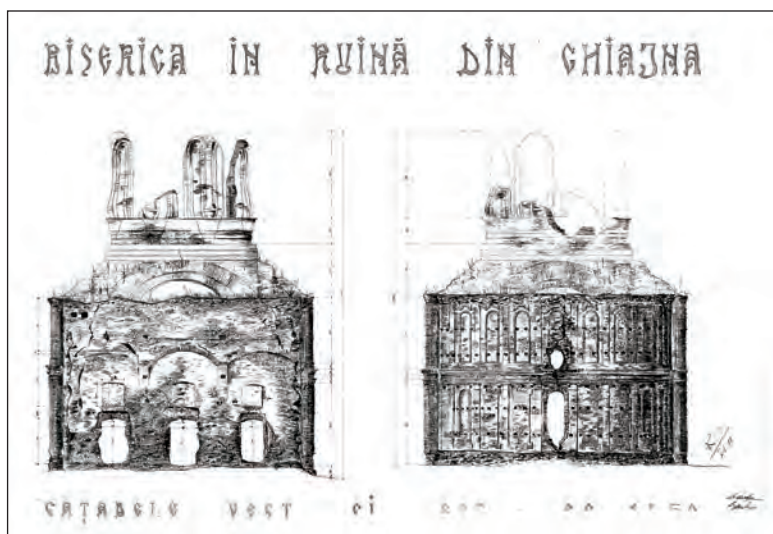

Fig. 16. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești:
16.a. Fațada Vest; 16.b. Fațada Est - Releveu 1955, UAUIM-CITAR

Fig. 17. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești: fațada Est. Releveu redesenat și completat de stud.-arh. I. Butu, 2009

Fig. 18. Biserica Mănăstirii Giulești: fațada Sud. Propunere de restaurare dr. arh. D. D. Ionescu, 2012

Fig. 19. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești: latura Sud. Foto arh. D. D. Ionescu, 2010

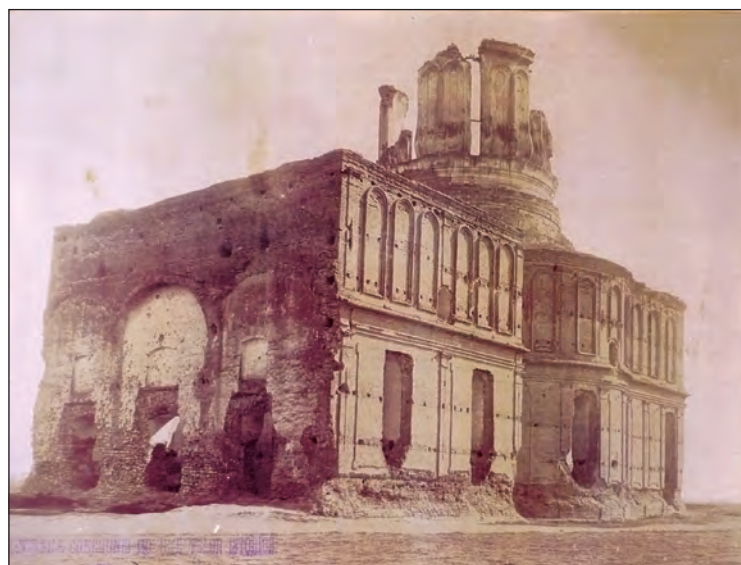

Fig. 20. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești. Vedere dinspre SV cca 1900, Fond CMI, No 20/477, Fototeca INP

- absida altarului, distinct rezolvată în fiecare din cele două situații: la Cernica flancată de pastoforii supradimensionate – o caracteristică a lăcașurilor de tip treflat -, iar la Giulești având pastoforiile incluse în spațiul destinat altarului, ceea ce ține de tipul triconc.

(Fig. 5; 6a,b, 9; 10; 11; 12; 13; 14; 15a; 16b; 17)

În fiecare caz, spațiul pronaosului a fost compartimentat prin introducerea a patru coloane colosale, din zidărie, racordate la pereții laterali prin arce: la Cernica prin arce în plin cintru, iar la Giulești probabil tot așa ori, ipotetic, prin arce turtite, de genul “în mâner de coș”. Spațiile superioare intermediare sunt (sau erau, pentru biserica Mănăstirii Giulești) acoperite prin bolți “în leagăn” (Sf. Nicolae-Cernica) ori prin bolți “a vella” (Sf. Gheorghe-Cernica) sau derivate din calota boema (Giulești).

Spațiile centrale definite de sistemul de coloane și/sau pilaștri, arce și bolți, sunt (sau erau) prevăzute cu una sau mai multe turlă: patru turlă la Cernica și cel puțin una la Giulești.

Probabilitatea existenței tot a trei turlă la biserica Mănăstirii Giulești este foarte mare, ținând cont de dispunerea celor patru coloane din pronaos (conf. releveului arh. V. Popescu, 1958), de asemănarea acestei dispoziții cu cea de la Cernica, de consemnarea (ce-i drept, târzie, în 1871) a distrugerii turlă Pantocrator în urma unui cutremur mare, precum și de prăbușirea completă a pridvorului. (Fig. 6; 8; 18; 26; 27)

Din păcate, spolierea sistematică a blocurilor de zidărie căzută din vestigiile bisericii Mănăstirii Giulești ne privează de posibilitatea analizării comparative a acestora atât cu însăși ruina existentă, cât și (cel puțin) cu biserica Sf. Nicolae a Mănăstirii Cernica.

Sperăm ca reluarea cercetărilor arheologice să lămurească, măcar în parte, această chestiune.

Fațadele ruinei bisericii Mănăstirii Giulești se înscriu în vocabularul și morfologia “clasică” muntenească: un brâu (discret, fin) delimitează două registre, unul superior, al doilea inferior. Registrul superior – cu înălțimea “temperată” - constă dintr-o alternanță de pilaștri ionici și panouri dreptunghiulare închise în arc de cerc, chenăruite prin ciubuce simple (un tor), în cea mai bună tradiție locală. Concentrarea cea mai mare de panouri se găsește în treimea Sfintei sfintelor, ceea ce, optic, pare că era o echilibrare a maselor turlălor probabile din celelalte două treimi ale volumului bisericii. Și acesta ar putea fi un indiciu pentru posibila existență a trei turlă în zona pronaos-pridvor. (Fig. 13; 15; 16a,b; 19; 20; 21a,b; 22; 23)

Registrul inferior – zvelt - cuprinde tot panouri rectangulare (bordate de ciubuce), dar și panouri încheiate în arc de cerc sus și jos; panourile sunt grupate – v. releveul fațadei estice – între cele deja amintite fiind introduse panouri rectangulare (colțurile sunt intersectate de pătrate); fiecare tip de panou este decorat la partea inferioară prin discuri din tencuială. Aceste grupe de panouri sunt dispuse de o parte și de alta a golurilor ferestrelor, iar toată această compoziție

este ritmată de pilaștri ionici, dispuși în axul celor din registrul superior.

Ultimul registru se racorda prin profile (curbe și contracurbe, probabil) la soclul placat cu lastre de piatră, astăzi dispărute.

Ne putem imagina efectul ce l-ar fi produs asupra privitorului întreg ansamblul bisericii, integral tencuită, cu ancadramente din piatră la toate golurile, soclu de piatră, turlă finisate în tehnica “stucco” și învelitori din olane (ori cel puțin șindrila).

Turlă Pantocrator (turlăle dispărute)

În afara turlă Pantocrator (azi extrem de ciuntită), nu se știe câte turlă ar fi putut să mai aibă această biserică. Este probabil să fi avut o singură turlă sau, poate, trei, patru. Prima ipoteză pornește de la analiza ruinei existente și de la consemnarea (în 1871) a distrugerii turlă Pantocrator în urma unui cutremur mare (1802, 1829 ori 1839?). Principalul indiciu credibil pentru eventuala luare în considerare a încă - cel puțin - unei turlă, sunt: releveele ruinei, întocmite în anii 1943 și 1958 de arhitecții Vasile Moiescu și Virgiliu Popescu, în vederea restaurării acesteia¹⁶, asemănarea acestei dispuneri cu cea a coloanelor pronaosului bisericii Sf. Nicolae-Cernica, existența unei turlă unice la biserica Schitulului Poiana Câmpina, opera aceluiași Johann Rathner – v. *Cronologie*, 21 Nov. 1785; ultimul relevu atestă dispunerea în careu a celor patru coloane din pronaos (coroborat și cu o informație din perioada interbelică). (Fig. 6b; 9; 17; 20; 21a,b; 23; 18)

Sperăm ca reluarea cercetărilor arheologice să lămurească, măcar în parte, această chestiune.

Planul din releveul arh. V. Moiescu indică, în pronaos, cu linii punctate, traseul fundațiilor unor stâlpi (coloane) - probabil patru - care, după cum sunt dispuse, sugerează posibilitatea ca să fi susținut o turlă peste pronaos.

Pe de altă parte, este posibil ca pronaosul să fi fost încununat cu două turlă peste travee N-V și S-V (limitrofe pridvorului bisericii) sau ca cele două turlă să fi fost dispuse chiar pe pridvor!

În schimb, arh. V. Moiescu nu mai găsește amprenta coloanelor ori nu mai desenează decât urma fundațiilor radierului din zidărie de pe care porneau coloanele.

Următorul relevu, din 1955 - opera a doi studenți-arhitecți în cadrul practicii din Anul V - nu mai înregistrează nimic din substrucțiunile deja amintite. (Fig. 5)

Aceeași situație este consemnată de către d-na arh. Victoria Avădanei, în releveul întocmit cu ocazia cercetărilor arheologice desfășurate între 1970-1971. Cu o singură deosebire: marcarea unui fragment de fundație între pronaos și ante-naos - poate aparținând peretelui dintre aceste spații. (Fig. 3)

În articolul publicat în “Glasul Bisericii”, arh. V. Popescu avansează ipoteza că biserica care a servit ca model pentru lăcașul monahal de la Giulești, ar fi

¹⁶ Arh. V. Popescu, *art. cit.*, planul ruinei.

fost biserica Sf. M. Mc. Dimitrie „Izvorătorul de Mir” a Mănăstirii Căldărușani. Prin urmare, arhitectul V. Popescu opinează că biserica Mănăstirii Giulești ar fi putut avea două turla peste pronaos, fără însă a putea concluziona, cert, câte turla avea actuala ruină.

Fotografiile de la cumpăna secolelor XIX-XX, realizate pentru Comisiunea Monumentelor Istorice¹⁷, documentează că turla bisericii era de un tip neobișnuit până atunci în arhitectura Munteniei: siluetă post-bizantină cu elemente de vocabular post-bizantine, baroce (de școală austriacă inspirate, poate, din arhitectura iezuită), dar și posibile înrâuriri athonite. Elemente arhitecturale definitorii, similare, se regăseau, poate, singular, la biserica Mănăstirii Mărgineni, jud. Prahova, ctitoria Cantacuzinilor pe locul lăcașului strămoșilor lor, boierii din Măgureni și Mărgineni. (Fig. 11; 15a,b; 20)

Din fotografiile amintite (coroborate cu releveele) reiese că:

- turla Pantocrator de la Giulești era circulară la interior ca și la exterior.
- în afară era bordată de panouri de zidărie încadrate de ciubuce, grupate câte două, întrerupte de ferestre extrem de înguste și zvelte. Cu totul erau 8 ferestre și 16 panouri,
- butucul turlei se racorda la tambur prin console colosale modelate în zidărie, îmbrăcate cu tencuială, poate finisată cu stuc (?). Pe una dintre console pare să se vadă o reprezentare heraldică ori de tip heraldic (acvilă – poate bicefală - sau pasăre Phoenix ?!), inspirată eventual din armele Țării Românești. O fereastră încă păstra fragmente din tocul de lemn (eventual metalic ?!).

De asemenea, cornișa bisericii Mănăstirii Giulești era la aceeași înălțime, pe tot perimetrul, inclusiv pridvorul, ale cărui racorduri cu perețele vestic al pronaosului nu prezintă nici o urmă a întoarcerii șarpantei și învelitorii. Astfel, constatăm concordanța acestei situații cu principiile arhitecturii (post-)brâncovenești (așa cum au fost demonstrate, științific, de către eminenta arhitectă Henrietta Delavrancea-Gibory)¹⁸. Pridvorul s-a prăbușit anterior realizării fotografiilor CMI (cca 1893-1906), dar racordarea lui cu pereții pronaosului este vizibilă în secțiunea zidurilor, pe toată înălțimea acestora. (Fig. 15a; 16a,b; 22; 23)

Bolțile bisericii Mănăstirii Giulești sunt de tip „a vella” - poate derivate din calota boemă - specifice arhitecturii de influență barocă din Transilvania, ceea ce denotă prezența pe șantierul de la Giulești a unei echipe de peste munți condusă, foarte probabil, de Ioan Rathner – fapt atestat indirect de contractul din 1785 dintre el și marele ban Pană Filipescu, dar și de o variantă a Memoriului său (păstrată în Arhivele sibiene) adresată

Magistratului din Hermannstadt după 1782/1783¹⁹.

Interiorul și exteriorul bisericii au fost tencuite cu mortar de var, apoi spoite. După datele de până acum nu reiese ca biserica să fi fost pictată integral vreodată. Singurul indiciu sunt câteva fotografii realizate în 1990 de către arh. Liviu Brătuleanu.

Decorul exterior este alcătuit din două registre de panouri foarte ușor reliefate, ritmate prin pilaștri de ordin ionic. Fiecare panou este decupat în semicerc, la partea superioară. Între cele două registre de panouri se află un brâu format din cărămidă special profilată (cu un capăt rotunjit), al cărei finisaj din tencuială fină se păstrează, pe alocuri, pe fațada sudică. Punctele de racordare cu pridvorul - azi prăbușit - și cu absida altarului, sunt marcate prin lastre dintr-o rocă ornamentală de dimensiuni relativ mari, ale căror muchii rotunjite sunt decorate cu palmete neo-clasice. Se păstrează patru asemenea lastre. (Fig. 24; 25)

Astfel, s-ar putea spune că biserica Mănăstirii Giulești reprezintă o etapă crucială în arhitectura României, înfățișând o sinteză între tipul de biserică post-bizantină, de școală munteană, rezultată din evoluția bisericii Mănăstirii Curtea-de-Argeș și din arhitectura barocă târzie de expresie transilvană (inspirată din barocul vienez presărat cu elemente neo-clasice), promovat de iezuiți prin Casa de Habsburg (în cadrul Contra-Reformei), în asociere cu înrâuriri neo-clasice incipiente, specifice spațiului neo-elen.

În acest moment biserica suferă din cauza următoarelor degradări:

Degradări antropice

1. trepidații datorate traficului CFR;
2. trepidații datorate excavațiilor ilegale care se fac pe o rază de cca 200–500 m de jur-împrejur;
3. ascensiuni ilegale pe zidurile exterioare și interioare ale bisericii;
4. incendierea pereților interiori de către diferite persoane – în trecutul recent chiar de către sataniști
5. pășunatului ilegal în afara și în interiorul bisericii
6. săpături pentru rețelele subterane ale CFR, de-a lungul laturii nordice a bisericii.

Degradări naturale

7. degradări datorate condițiilor climatice (ciclul îngheț-dezgheț, vânt, precipitații);
8. degradări datorate mișcărilor seismice;
9. schimbarea nivelului apelor freatice;
10. alte degradări.

Cea mai periclitată este latura nordică, respectiv segmentul vestic, care tinde să se foarfece din masa zidăriei, precum o felie de tort. Această latură este cea mai expusă trepidațiilor datorate traficului CFR, deoarece liniile de cale ferată au fost amenajate în debleu față de platoul pe care se află mănăstirea. Diferența de cotă dintre platou și calea ferată este de cca. 2 metri.

¹⁷ Arh. INP, Fondul CMI, Mapa București, Bis. Giulești/1943 Sept.

¹⁸ Henrietta Delavrancea-Gibory, *Memoriu asupra bisericii Sf. Gheorghe-Nou*, 1983, Arh. Parohiei Sf. Gheorghe-Nou.

¹⁹ Vezi nota 70.

Fig. 21. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești. Vedere dinspre NV: 21.a. Detaliu cu fațada Vest – 1955, Fond DMI, Fototeca INP; 21.b. De peste calea ferată; în plan median, fundațiile chiliilor – 1955, Colecția B. Angelescu, BAR-CS

Fig. 22. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești: fațada Vest. Foto arh. D. D. Ionescu, 2010

Fig. 24. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești: fațada Est; detaliu, lastra de colț. Foto arh. D. D. Ionescu 2010

Fig. 25. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești. Fațada Est, detaliu: pilastru, capitel, brâu, panouri. Foto arh. D. D. Ionescu 2010

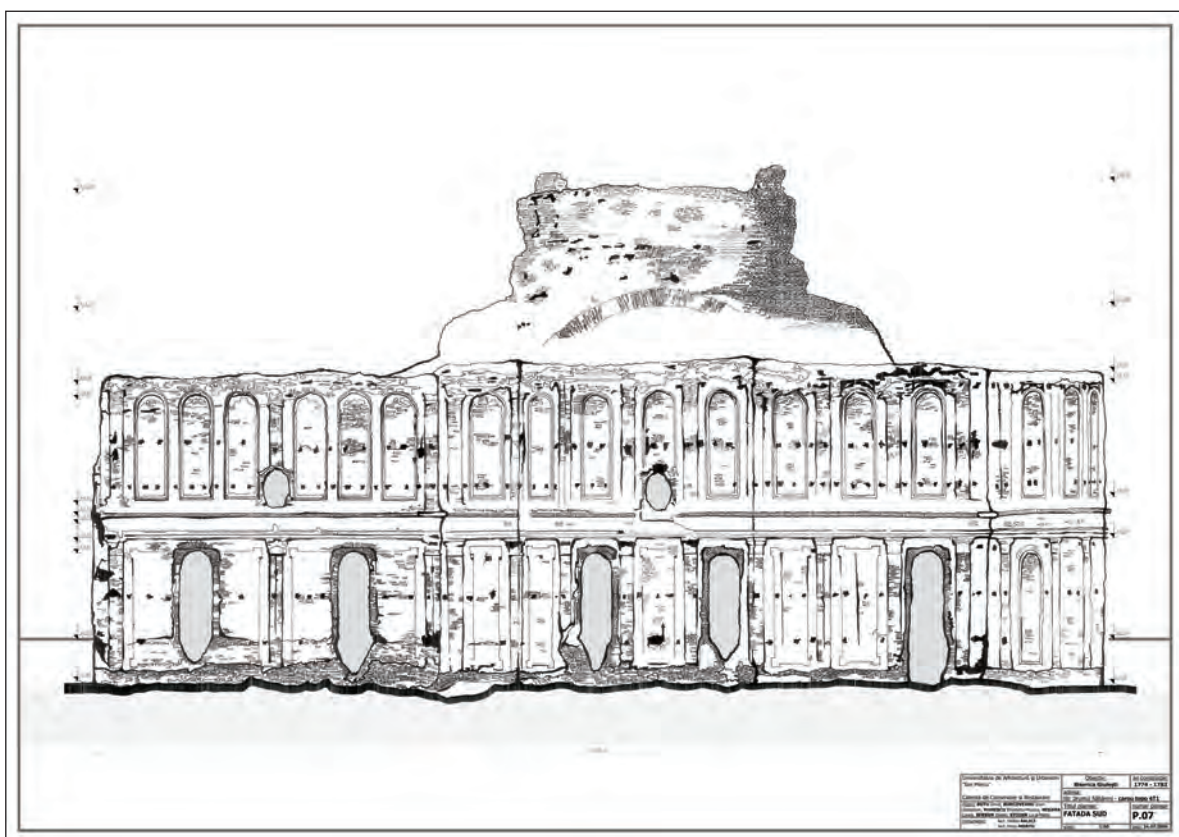

Fig. 23. Ruina bisericii Mănăstirii Giulești: fațada Sud. Relevu completat și resenat de stud. arh. I. Butu, 2009

Fig. 26. Biserica Sf. M. Mc. Gheorghe, Mănăstirea Cernica: fațada Vest. Foto dr. arh. D. D. Ionescu 2012

Fig. 27. Biserica Sf. M. Mc. Gheorghe, Mănăstirea Cernica: fațada Vest. Relevu 1967, Arh. M. Cernica

Fig. 28. Mănăstirea Cernica, "Cetatea din Ostrovul Sf. Gheorghe": chili, latura Vest. Foto dr. arh. D. D. Ionescu 2012

Cronologie selectivă

Cultura Boian, epoca pietrei șlefuite: Vas-fructieră, Giulești²⁰.

ante 2500 a. Hr.: pahar, Giulești-Sârbi²¹; bordeie la Giulești și Giulești-Sârbi²² – bordeiele aveau dimensiunile de 3 x 2 m, fiind adâncite 1 m²³; unelte de os – în ambele așezări²⁴.

Epoca bronzului, c. 1700: Cultura Glina III - așezarea de pe terasa de la Giulești-Sârbi²⁵.

cca. 800 a. Hr., epoca LaTène: Așezare²⁶.

Epoca romană, sec. II-1-a ½ a sec. III, p.Hr.: Mormânt de înhumatie cu ulcior roman și 2 monede emise de Hadrian, Giulești²⁷; Câteva obiecte care par a proveni din mormântul unui călăreț (cavalerist): o sabie, un topor de luptă de fier, o apărătoare de bronz frontală ornamentată pentru cal, o parte dintr-o placă de bronz cu fragment de inscripție latină, și câteva monede de la împărații Elagabal (218-222), Gordian III (238-244) și Filip Arabul (244-249)²⁸ și o andrea – inventar probabil al vreunui călăreț sarmat slujind în armata imperială²⁹.

Morminte din sec. III p. Hr., poate ale unor sarmați, la Giulești³⁰.

Epoca migrațiilor (trecerea spre feudalism)
Borcan lucrat cu mâna, Giulești-Sârbi³¹.

Epoca feudalismului timpuriu, sec. X – XIV: Mai multe locuințe (bordeie sau locuințe de suprafață) din lemn și paiantă, rectangulare (S = 7 – 19 mp), grupate în pâlcuri la Giulești-Sârbi³²; Vas-borcan cu decor striat, Giulești-Sârbi³³

1548 aprilie 2 - Io Mircea Vv (Mircea „Ciobanul”) întărește lui Stroe din Giulești moșia pe care a cumpărat-o:

„[...] toată partea lui Giulea, de la rovina lui Micul până la Colintina” – unde Giulea era, poate, întemeietorul satului ori unul dintre stăpânii acestuia³⁴.

1651-1652 - Moșia Giulești, pe care va fi ctitorită Mănăstirea Giulești - împreună cu Rușanii (azi satul Roșu) și Boleasca (azi satul Dudu - ambele incluse în com. Chiajna) - era proprietatea Mănăstirii Adormirea Maicii Domnului - Sărindar din București³⁵.

cca 1729 - În Flămânzești - Argeș, se naște Mihail Popescu, viitorul Mitropolit Cosma al II-lea al Ungro-Vlahiei³⁶. Sunt indicii ca el să fi fost înrudit cu boierii Vlădești și Tărtășești. Între altele, Schitul Tărtășești din județul Ilfov, ctitorit de către Mihail Tărtășescu, a fost închinat de acesta, în 1766, Episcopiei Buzăului, „să fie danie Sfintei Episcopii a Buzăului și Sfintiei Sale iubitorului de Dumnezeu părintelui chiriu chir Cozma, episcopul acestei sfinte episcopii”³⁷.

De altfel, în această biserică se păstrează și portretul lui Cosma II Popescu – v. **infra 3 septembrie 1792**.

ante 1740 - Se naște viitorul poet Ienăchiță Văcărescu, ca fiu al lui Ștefan Văcărescu și al Ecaterinei

²⁰ Fl. Georgescu (red. resp.), *Istoria orașului București*, Buc., 1965, p. 23 (fig. 6), p. 25; C. C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, ed. II-a Buc., p. 28.

²¹ Fl. Georgescu, *op. cit.*, fig. 15.

²² *Ibidem*, p. 26.

²³ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 29.

²⁴ Fl. Georgescu, *op. cit.*, p. 26.

²⁵ Fl. Georgescu, *op. cit.*, p. 31; C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 28.

²⁶ Fl. Georgescu, *op. cit.*, p. 31.

²⁷ *Ibidem*, p. 48, ilustrație la p. 49, fig. 6 (urcior).

²⁸ *Ibidem*, p. 48, ilustrații la p. 51, fig. 1 (apărătoarea frontală) precum și a doua placă de bronz (probabil de la o armură).

²⁹ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 35.

³⁰ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 37.

³¹ Fl. Georgescu, *op. cit.*, p. 54, sec. IV – IX, ilustrație la p. 55, fig. 5.

³² *Ibidem*, *op. cit.*, p. 63.

³³ *Ibidem*, p. 65, fig. 1.

³⁴ C. C. Giurescu, *op. cit.*, p. 210.

³⁵ Preot Gheorghe Stănescu, *Mănăstirea Sărindar. Cu prilejul împlinirii a cinci sute de ani de existență documentară a Bucureștilor*, MO, XI, 1959, nr. 7-8, p. 448.

³⁶ G. Cocora, *Episcopul Cosma al Buzăului (30 septembrie 1763 - 9 octombrie 1787)*, GB, Anul XXII, 7 - 8, iulie-august 1963, p. 718 (apud. I. D. Petrescu).

³⁷ Pr. Marin M. Braniște, *Samuil Tărtășescu, episcop-locotenent de Argeș (1 ianuarie 1845 - 29 septembrie 1849)*, MO, XVI, nr. 11-12, noiembrie-decembrie, 1964, p. 872.

Done, nepoata de soră a lui Ion Neculce³⁸.

cca. 1750-1769 - Din cele cunoscute până în prezent rezultă, ipotetic, că Mănăstirea Giulești a fost ctitorită de:

- un domnitor din perioada fanariotă, respectiv aproximativ între 1750-1769, de când datează cele mai vechi morminte (de călugări) din cuprinsul fostei incinte a mănăstirii³⁹: poate Grigore al II-lea Ghica-Voievod ori fiul său, Matei Ghica-Vv (1752-1753), care, în spirit constantinopolitano-persan, au ridicat la Giulești cel puțin două chioșcuri pentru *zăbavă, preumblare și priveală*. Ispravnic a fost marele agă Dumitrache Suțu, care a clădit două foișoare pe un deal, la Giulești: „[...] o casă mică” și „[...] un alt foișor cu odăi dedesubt, înalt și măreț și zidit cu mult gust, de la care se vedea nu numai încântătoarea câmpie dinprejur, dar și întregul oraș București”⁴⁰

- de un boier din familia autohtonă a Giuleștilor, după tradiția cunoscută de către lt.-col. Dimitrie Pappazoglu. Acesta, descriind partea nordică a ocolului orașului București, amintea de apa Colintinei, Balta Herăstrăului și Balta Floreasca, ultima învecinată cu Dumbrava Bănesii: „Nu departe de acolo începea dumbrava Bănesii, proprietatea banului Ghica, rămasă văduvei sale, al cărei nume se păstrează până astăzi...”

De la cea dumbravă începea spre occident întinsa câmpie a Giuleștilor până în Dâmbovița; se vede încă biserica cea mare, în ruină, făcută de familia Giulești; acolo a fost zalhanaua din vechime, iar la marginea moșii, astăzi Șoseaua Kiseleff, era și moara cea mare de vânt, al cărei turn înalt, de zid și pietre, s-a văzut până la anul 1831, desființându-se la facerea șoselei. Turnul acela era în dreptul bazinei de astăzi și în dreptul bisericii fondată de Nicolae Mavrogheni la 1799, când Mavrogheni, desfrânatul domn, dădu acolo calului său de călărit rangul de căminar”⁴¹.

Deocamdată nu se cunoaște hramul inițial al Mănăstirii Giulești.

cca. 1762-1763 - Este ctitorită biserica Adormirea Maicii Domnului din satul Țigănia-Sărindar, de lângă București, iar apoi a fost închinată Mănăstirii Sărindar⁴².

15 noiembrie 1763 - Într-un pomelnic aflat în proscomidiarul bisericii Adormirea (Sf. Maria) „Giulești-Sărindar” (Cl. Giulești 455 și Drumul Fântâna Oilor), sunt trecuți zugravii Gheorghe, Ioan și Radu, cu prilejul

pictării bisericii⁴³.

Din punct de vedere arhitectural, această biserică păstrează un detaliu specific celei de-a doua jumătăți a veacului al XVIII-lea, respectiv are arcele ferestrelor în „mâner de coș” aplatizat, asemenea cu arcele ferestrelor ruinei bisericii Mănăstirii Giulești.

1763 septembrie 30 - Cosma Popescu ieromonah, eclisiarh (1756), apoi protosinghel (1762) al Sfintei Mitropolii a Ungrovlahiei, a fost ales în treapta de Epsicop al Buzăului, „desigur și cu contribuția «dascălului» său, mitropolitul Grigorie”. A păstorit eparhia Buzăului 24 de ani, până în septembrie 1787⁴⁴.

1769 noiembrie 5 - 1774 iulie 10 - ocupație și administrație militară rusă, în timpul războiului Ruso-Otoman, încheiat prin Pacea de la Kuciuk-Kainargi din 10 iulie 1774⁴⁵.

1769-1774 - dată cu războiul Ruso-Otoman din 1769-1774, Mănăstirea Giulești a fost asimilată cu o fortificație, deoarece pe o hartă de război rusă din 1770, la Nord de Mănăstirea Cotroceni, este desenată incinta unei mănăstiri care poate fi identificată - cu toată siguranța - cu incinta Mănăstirii Giulești. Pe hartă această mănăstire este amplasată pe malul înalt al Dâmboviței, între două drumuri - unul principal, aflat la Sud de mănăstire, care ducea către Pasul Turnu-Roșu - și altul secundar, o variantă către Turnu-Roșu - v. Planul Bucureștilor din Harta Rusă, 1770⁴⁶. (Fig. 4)

1770-1774 - Între 1770-1774 Generalul von Bauer, fiind șeful Statului Major al trupelor ruse ce ocupau Principatele extra-carpatiche, a „primit însărcinarea să prospecteze resursele naturale ale Țării Românești”. „Întreaga lucrare a fost coordonată de autor, cu concursul a doi boieri de neam foarte mare: principele Cantacuzino (Kantagousin) și „marele logofăt, sau cancelar, al Țării Românești, care, pe lângă o cunoaștere temeinică a limbii române și a limbii franceze, mai are, în general, multă capacitate și multe merite”; cel din urmă poate fi identificat cu Nicolae Știrbei, Dumitrache Ghica ori cu Dumitrache Fotache Catargiu, toți, succesiv, mari logofeți, între 1770-1774⁴⁷.

1770-1774, 1778 - Generalul Theodor Wilhelm von Baur (Bawr, Bauer, alias Feodor Vilmovici Baur, dar cunoscut ca „Monsieur de B(auer)”, amintește, de satul „Schuleschti”, având o biserică⁴⁸, dar nu precizează dacă era de mir sau a unei mănăstiri.

1774, 1788, 1791 - Harta Moldovei și Valahiei - întocmită de I. F. Schmidt pentru armata rusă în 1774

³⁸ C. Cîrstoiu, *op. cit.* p. 47-48.

³⁹ Aristide Ștefănescu, *Locul mănăstirii Chiajna în arhitectura celei de a doua jumătăți a secolului al XVIII-lea din Câmpia Română*, MIMB, IX, 1972, p. 167.

⁴⁰ Răzvan Theodorescu, *Civilizația românilor între medieval și modern*, Ed. Meridiane, Buc., 1987, vol. I, p. 175; Tereza Sinigalia, *Un program arhitectural din moștenirea brâncovenească destinată „zăbovei, primblării”*, RMI (s.n.), LXVII, 1998, nr. 1-2, p. 8-9.

⁴¹ Dimitrie Papazoglu, *Istoria fondării orașului București*, Ediție îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă, Ed. Minerva, Seria Restitutio, Buc., 2000, p. 21 și n. 100 (a îngrijitorului ediției), p. 221: „Este vorba, se pare, despre biserica Giulești-Țigănia, din care se mai păstrează ruinele; a fost zidită, posibil, în timpul domniei lui Alexandru Ipsilanti. Pe Șoseaua Giulești se găsește biserica Giulești-Sărindar, zidită, probabil, tot în sec. al XVIII-lea, înainte de 1768”.

⁴² Victor Brătulescu, *Zugravi de biserici...*, GB, 1959, nr. 3-4, p. 269 - 270.

⁴³ Preot prof. dr. M. Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. 2, Tipărită cu binecuvîntarea Prea Fericitului Părinte Justin Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, Ed. Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, Buc., 1982, vol. 2, p. 627; *Atlas-ghid...*, vol. II, p. 159 - 160.

⁴⁴ Pr. prof. dr. Mircea Păcurariu, *op. cit.*, p. 409.

⁴⁵ C. C. și Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor...*, *Tabele cronologice*, p. 711.

⁴⁶ Ar. Ștefănescu, *art. cit.*, p. 163.

⁴⁷ Dan Amedeo Lăzărescu, *Imaginea României prin călători*, Vol. I, 716 - 1789, Ed. Sport-Turism, București, 1985, p. 147.

⁴⁸ Ar. Ștefănescu, *art. cit.*, p. 164.

cu ocazia războiului Ruso-Otoman din 1769-1774⁴⁹ - are legenda în limbile latină și rusă; reeditată în 1788 și 1791⁵⁰. Mănăstirea era situată la NV de satul Giulești, pe malul nordic al lacului (heleșteului), poate aceeași cu balta existentă în 1971, „*ce vine dinspre Rudeni, alimentat de un râuleț neidentificat de cartograf*”⁵¹.

1774 septembrie 15 – 1782 ianuarie 4 - Domnia lui Io Alexandru Vv Ipsilanti⁵²: „[...] 82. Alexandru Ioan Ipsilant voevod dăn dragoman s'au făcut domn, după încheierea păcii la 1774, Iulie 15. Și sosind în București la Ghenar doao, 75, au domnit ani 7, luni 3, zile 21. Acesta, după ce au cumpărat în Țara Rumânească moșăile ghinărarului Mihai [Cantacuzino] adecă Afumați, Uluiți și altele, au făcut case domnești lângă mănăstirea Mihai Vodă, au făcut și doao cișmele una în Postăvari și alta la banul Ghica dă vale și Mărcuța rămâind în mijlocu câmp<ului>. Biserica mării sa au încunjurat-o cu ziduri și case și înzestrând-o cu moșăi, vii, au așăzat egumen. Au început să facă și o mănăstire la Giulești aproape dă București și au rămas nesăvârșită”⁵³.

Arhitectul Johannes Rathner a avut o activitate destul de amplă la Sud de Carpați: „Acesta era cunoscut în Țara Românească, fiindcă în 1775 încheia contract cu Pană Filipescu pentru rezidirea Mănăstirii Poiana și tot el a zidit casele Văcăreștilor”⁵⁴; contractul pare-se că a fost încheiat în 1785 - v. infra **noiembrie 1785**.

1774-1782 - În vremea guvernării sale, domnitorul Alexandru Ipsilanti Vv execută lucrări la Mănăstirea Giulești, despre care *Însemnările Androneștilor* arată că ar fi fost chiar începerea construirii acesteia, informație opusă celei din harta rusă din 1770: „*Au început să facă și o mănăstire la Giulești aproape dă București și au rămas nesăvârșită*”⁵⁵.

O informație complementară celei de mai sus arată că: „*Alexandru Ipsilante, către sfârșitul domniei, voind să zidească o biserică măreață - unde anume, nu știm - puse pe prietenul său episcopul Cosma, ca, în chip de « proprietar fictiv », să cheme de la Sibiu pe arhitectul Iohannes Rathner cu care și încheie contract în acest scop.*

După plecarea lui Ipsilante din domnie, în anul 1782, episcopul Cosma ezită de a începe construcția, dar nu anunță nici pe arhitect, care își pierdu toată vara aici,

⁴⁹ Karta Moldavii i Valahi po podlinnym Kwartirmeisterskim Čertežan, 1774, la BAR – CH, H 592 D XIV 33, cf. Marin Popescu-Spineni, *România în izvoare geografice și cartografice*, Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc., 1978, p. 190, n. 5.

⁵⁰ Karte von der Walachei, Moldau und Bessarabien. Nach geometrischen Messungen und astronomischen Beobachtungen, 1788, la BA-CH, H 999 D XXVII 2, cf. *ibidem*, n. 6.

⁵¹ Ar. Ștefănescu, *art. cit.*, p. 163.

⁵² C. C. și Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, p. 711.

⁵³ Ilie Corfus, *op. cit.*, p. 28.

⁵⁴ N. Iorga, *Meșteri din alte vremi*, în „Literatura și arta română”, anul IV (1889), p. 687-688”, citat de pr. Gabriel Cocora, *Episcopul Cosma al Buzăului (30 septembrie 1763-9 octombrie 1787)*, GB, XXII, nr. 7-8, p. 730 și n. 92 (despre Johannes Rathner).

⁵⁵ I. Corfus, *Cronica Androneștilor*, Institutul de Istorie Națională din București, Buc., 1947, p. 28

neplătindu-i-se nimic, sub motiv că a pierdut contractul”⁵⁶ - v. infra.

21 noiembrie 1785 - Casele Văcăreștilor de la Băneasa - datând dinaintea războiului din 1768-1774 - au fost reconstruite după 1774 de marele vistier Enăchiță Văcărescu care, „*l-a angajat pe sasul Iohan Ratner cu 12 meșteri nemți să-i construiască o casă nouă la Băneasa. Această casă avea și o foarte frumoasă grădină, remarcată de contele de Lagarde, care afirmă că pentru întreținerea ei se cheltuiau sume imense*”⁵⁷.

„*Pe malul lacului Băneasa, poetul Ienăchiță Văcărescu și-a ridicat o reședință luxoasă și o biserică începute chiar de tatăl său, Ștefan Văcărescu. Spre a fi terminată, poetul va chema un zidar transilvănean, Polier Johann Ratner, care vine, după 1784, să organizeze șantierul și să fabrice cărămida necesară. Lucrarea a fost terminată abia în 1791, fiind renumită prin luxul ei și frumusețea grădinii, amintite de călătorii care au văzut-o, cum au fost Lagarde și Wilkinson. G. Bibescu o va repara în 1845, iar după doi ani va începe construirea, în fața „caselor bătrânești” (din care se mai păstrau pivnița, colonada loggiei și ale foișoarelor), a unui nou palat, de stil neogotic, după proiectul arhitectului austriac Schlatter, palat care n-a mai fost terminat din pricina evenimentelor din 1848*”⁵⁸.

Pe de altă parte, Alexandru Ipsilanti Voievod pune să se capteze izvoarele de la Giulești pentru alimentarea fântânilor de la mănăstirea Sărindar și «din Boiangii» (actuala Str. Lipsani). Izvoarele de la Giulești erau situate în apropierea heleșteului (lacului) de la Giulești⁵⁹.

O informație încă neverificată întrutotul arată că hramul bisericii Mănăstirii Giulești ar fi fost Sf. Alexandru, ceea ce s-ar putea corela cu definitivarea ctitoriei de către Alexandru Ipsilanti Vv⁶⁰.

ante 20 august 1778 - Este consemnată existența paraclisului Întâmpinarea Domnului (Stretenia) din curtea caselor Cantacuzino-Vatatzes-Văcărescu (sau ale Venețianeii Văcărescu) de pe Podul Mogoșoaiei⁶¹. (Fig. 8a,b)

Acest paraclis a fost reconstruit ori după 1774, ori mai târziu, după un proiect de inspirație barocă cu elemente incipient neoclasică (forma uninavată a planului, traseul curbiliniu baroc al fundației catapetesmei, forma semicirculară a absidei altarului, ritmarea cu pilaștri rectangulari aplatizați a fațadelor, etc)⁶². Aceste elemente definitorii ale paraclisului amintit, coroborate

⁵⁶ Pr. Gabriel Cocora, *art. cit.*, p. 730 și n. 92, despre Johannes Rathner.

⁵⁷ N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 78, nr. „15 Casa lui Enăchiță Văcărescu de la Băneasa”.

⁵⁸ Corina Nicolescu, *Case, conace și palate vechi românești*, Ed. Meridiane, Buc., 1979, p. 53.

⁵⁹ C. C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, ed. a II-a, 1979,

⁶⁰ Comunicare orală din partea d-lui Emanuel Bădescu, istoric, Cabinetul de Stampe, Biblioteca Academiei Române, Martie 2011.

⁶¹ George Potra *Din Bucureștii de altădată*, Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc. 1981; N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 78 și n. 6.

⁶² Drd. arh. Dan D. Ionescu, *Paraclisele din complexul arheologic „Casele Văcărescu - Bellu - Prager”, Cl. Victoriei 9 și Str. Poștei 3 - 5, I.N.M.I., București, 2005-2008.*

cu prietenia dintre marele ban Ienăchiță Văcărescu și Mitropolitul Cosma⁶³, ca și activitatea arhitectului J. Rathner la reședința Văcăreștilor de la Băneasa și la Mănăstirea Giulești, sugerează posibilitatea ca proiectul și execuția paraclisului să i se fi datorat acestuia din urmă și echipei sale. Poate tocmai în perioada în care Androneștii menționau că arhitectul și-ar fi „pierdut o vară” pe la noi, după anul 1782 - v. *supra* 1774-1782.

1779 octombrie 1 - Domnitorul Alexandru Ipsilanti construiește o fântână la poarta Mănăstirii Sărindar⁶⁴; fântâna a fost amintită într-un act al lui Constantin Ipsilanti Vv, din 18 decembrie 1804, prin care numește un Suiulgi-bașa: „Și alta pă Podul Mogoșoai în mahalaua mănăstirii Sărindaru, care au izvorul lor din apele ot Giulești”⁶⁵.

1782 - În pomelnicul Mitropoliei Ungro-Vlahiei, scris pe o icoană (de lemn) cu Mântuitorul, Maica sa și Sf. Ioan Botezătorul - inițial aflată în paraclisul Sf. Gheorghe, apoi în Muzeul Patriarhiei - este înscris și numele lui Dorotei ieromonahul: „... Filaret arhierul, Cozma arhierul, Dorotei ieromonahul, arhi...”⁶⁶

1783 - Este amintit arhimandritul Dorotei de la Sărindar, pe un chivot de argint altădată în biserica Mănăstirii Sărindar, azi în Muzeul Național de Artă al României: „+ Pe când se înmormânta Maria Cantacuzino, a lui Pârvul spătarul cel vestit, ilustrul său soț, spătarul Todorachi Balș a închinat acest <chivot> la sfânta biserică a Maicii Domnului de la Sărindar, unde a <săvârșit> multe minuni. Sub egumenia arhimandritului Dorotei, 1783”⁶⁷.

1783 iulie -1786 ante Martie 26 - Domnia lui I Mihail (I) Suțu (Drako)⁶⁸.

1785 aprilie 25 - Heleșteul de la Julești (Giulești) era alimentat cu apă din Dâmbovița printr-un șanț (porunca domnitorului Io Mihail Vv Suțu ca stăpânul heleșteului să ia aminte să nu se umple prea mult heleșteul astfel ca la vreo viitură a Dâmboviței surplusul de apă să nu rupă zăgazul)⁶⁹.

21 noiembrie 1785 - Dintr-un contract datat 1785 Noiembrie 21, între arhitectul Ioan Rathner (*Johannes Rathner bezeige ess alss Meister*) și marele ban Pană Filipescu, privind reconstruirea bisericii Mănăstirii Poiana Câmpina, reiese că cei doi colaboraseră anterior la anumite lucrări de construcție realizate la Mănăstirea Giulești, pentru că în contract se preciza ca beneficiarul

să dea echipei apă, în fiecare zi, așa cum s-a dat la Mănăstirea Giulești: „[...] Apă să avem a da zi dulce, după cum am dat la mănăstire dă la Giolești”⁷⁰.

1786 martie 26 - 1790 iunie 8 - Domnia lui Nicolae Petru Mavrogheni⁷¹. El definitivează Mănăstirea Giulești, fără ca, deocamdată, să se cunoască alte detalii.

Intră în București la 15 mai 1786⁷².

„[...] 85. Nicolaie Petru Mavrogheni dă dragoman armadiei au luat domnia la 1786 [...]. Au isprăvit și mănăstirea Giulești”⁷³.

1786-1789 - Pentru întreținerea cișmelelor bucureștene alimentată cu apă din izvoarele de la Crețulești, Crevedia și Giulești, domnitorul Nicolae Mavrogheni dă un hrisov prin care alocă veniturile din „oerit, dijmarit și vinărici, mai adăugând și 15 scutelnici”, totodată înființând „Casa fântânilor”⁷⁴.

1787 sept. 15 - Domnitorul Nicolae Mavrogheni primește demisia lui Ienăchiță Văcărescu din dregătoria de mare vistier⁷⁵.

1787 septembrie (probabil ultimele zile) - Adormirea întru Domnul a Mitropolitului Ungro-Vlahiei Grigorie II. În scaunul arhieresc a fost ales Cosma al Buzăului, înscăunat la 10 octombrie 1787 de către mitropolitul Partenie al Dristrei (azi Silistra, în Republica Bulgaria)⁷⁶. Mitropolitul Cosma a păstorit între 9 Octombrie 1787 și 12 Septembrie 1792.

ianuarie 1788 - Austria declară război Imperiului Otoman⁷⁷.

martie - octombrie 1788 - Ienăchiță Văcărescu împreună cu familia sa (soția Elena n. domnița Caragea, cu cei patru copii, Constantin, Elena, Mihail și Nicolae) pribegesc la Nicopole⁷⁸.

octombrie 1788 - februarie 1790 - La porunca sultanului Abdul Hamid, Ienăchiță Văcărescu - și alți boieri - au fost exilați în Insula Rhodos⁷⁹.

4 noiembrie 1789-24 iulie 1791 - Ocupație militară austriacă. Principele-feldmareșal de Saxa-Coburg-Gotha - investit de Iosif al II-lea, Împăratul Romano-German, ca administrator al Țării Românești

⁷⁰ N. Iorga, *Scrisori și zapise de meșteri români, IV*, Buc., 1926, p. 42-45; N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 157 - 158, M Mănăstirea Poiana.

⁷¹ C. C. și Dinu C. Giurescu, *op. cit.*, *Tabele cronologice*, p. 711.

⁷² Cornel Cîrstoiu, *Ianache Văcărescu. Viața și opera*, Ed. Minerva, Buc., 1974, p. 80.

⁷³ I. Corfus, *op. cit.*, p.28 - 29.

⁷⁴ Fl. Georgescu, Al. Cebuc, P. Daiche, *Probleme edilitare bucureștene. 1. Alimentarea cu apă 2. Canalizarea Dâmboviței 3. Asanarea lacurilor din Nordul Capitalei*, Muzeul de Istorie a Orașului București, [Buc.], 1966, p. 12.

⁷⁵ C. Cîrstoiu, *op. cit.*, p. 87 - 88.

⁷⁶ Pr. prof. dr. M. Păcurariu, *op. cit.*, p. 409 - aici arată că înscăunarea a avut loc la 9 octombrie, iar în vol. 3, p. 517 precizează că aceasta a avut loc la 10 octombrie 1787.

⁷⁷ C. Cîrstoiu, *op. cit.*, p. 88.

⁷⁸ *Ibidem*, *op. cit.*, p. 88.

⁷⁹ C. Cîrstoiu, *op. cit.*, p. 89; Al. Alexianu, „Din cărțile vechii Mitropolii din București. Cîteva date privitoare la viața și opera fostului mare spătar - Ioan Cantacuzino, GB, XXVI, nr. 5 - 6, mai-iunie, 1967, p. 613 și n. 12 (unde arată că mai mulți boieri, între care Ioan (Enăchiță) Văcărescu poetul și fiul său Alecu, au fost exilați în insula Cipru).

⁶³ I. C. Filitti, *O lămurire despre Mitropolitul Cosma Popescu și biserica din Ursoaia (Buzău)*, BOR, 1933, p. 201; pr. G. Cocora, *op. cit.*, p. 716, n. 12,

⁶⁴ G. Potra, *Din Bucureștii de ieri*, vol. I, Ed. „Științifică, Buc., 1990, p. 239, 240 (cișmeaua de la Sărindar), 243 (funcționa la 22 iulie 1795 (?)).

⁶⁵ Fl. Georgescu, Alex. Cebuc, Petre Daiche, *Probleme edilitare bucureștene...*, p. 15.

⁶⁶ Al. Elian (redactor responsabil), *Inscripțiile medievale ale României. Orașul București, vol. I (1395 - 1800)*, Ed. Academiei R.S.R., Buc., 1965, LI-280, p. 319.

⁶⁷ Al. Elian, *op. cit.*, CX-757, p. 575, inventar M 1453.

⁶⁸ C. C. & Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor din cele mai vechi timpuri și pînă astăzi*, Ed. Albatros, Buc., 1971, *Tabele cronologice*, p. 711.

⁶⁹ C. C. Giurescu, *Istoria Bucureștilor*, ed. a II-a, p. 24.

- numește membrii Divanului: pe Ioan Cantacuzino ca mare spătar, pe Scarlat Câmpineanu ca mare agă (recomandați de împărat), pe Mitropolitul Cosma II, Episcopul Filaret al Râmnicului-Noului Severin, Episcopul Dositei Filitti al Buzăului, ca membri de drept, pe Dimitrie Ghica ca mare ban, pe Scarlat Cornescu ca mare vistier, pe Radu Slătineanu ca mare vornic, pe Radu Golescu ca mare logofăt, etc. Divanul „*păstrează legături secrete cu Ianache Văcărescu*”⁸⁰.

1789 noiembrie 7, duminică

Fiul nou-născut al fostului mare vistier Ienăchiță Văcărescu, a fost botezat de Mitropolitul Cosma II în paraclisul palatului Văcăreștilor din București – dar nu se menționează în care dintre palate: „*1789 noiembrie 7 pe la 4 ore din noapte, Duminecă s-a născut mie un fiu care a fost primit în brațe de către I.P.S. Mitropolit al Ungrovlahiei D. D. Cosma la 14 noiembrie în biserica palatului meu. Mai înainte de a se face acesta mitropolit se numia Mihail și să trăiască la mulți ani*”⁸¹.

cca. 1790 - În biserica Sf. M. Mc. Ecaterina (paraclisul Facultății de Teologie din București), se afla un pomelnic triptic din lemn, scris cu negru și inițiale roșii pe fond alb, pe partea de mijloc (patru coloane). Coloana a IV-a îi cuprindea și pe arhierii: „... *Chiril, Dorotei, Neofit, Cozma...*”⁸².

Acest Dorotei egumenul Sărindarului este foarte probabil același cu Dorotei arhierul de Traianopolis (titlu onorific), care era prietenul Mitropolitului Cosma și căruia i se face rău în biserica Mănăstirii Giulești, murind chiar acolo - v. *infra*, **1792 septembrie**.

1 august 1790 - Armata otomană - însoțită de Ienăchiță Văcărescu - traversează Dunărea și intră în raiaua Giurgiului. Văcărescul avea următoarea însărcinare:

„*Iar mie-mi orândui treaba Țării Românești ca să se caute de mine toată și atât robii din Țara Românească, veri nemți, veri rumâni, câți vor veni la închisoarea muhzuragăi, să aibu datorie să-i cercetez eu și să le fac tracrururile, să le duc la vezirul și muhzur aga să-mi dea ascultare*”⁸³.

august 1790-1791 - Ienăchiță Văcărescu participă la pregătirea armistițiului dintre otomani și austrieci (București, Giurgiu, Șistov - unde se și încheie pacea,

în 1791) și este pus să construiască cinci poduri peste râurile Jiu, Olt, Argeș, Ialomița și Buzău, dintre care realizează doar două (peste Jiu și Olt), cu sprijinul Episcopului Dositei Filitti⁸⁴.

4 iulie/4 august 1791 - Încheierea Păcii de la Șistov. „*Țara Românească și Moldova recădeau sub puterea turcilor și sub domnia fanariotă*”⁸⁵.

septembrie (mijlocul lunii) **1790** - Nicolae Petru Mavrogheni-Vv - mazilit la 8 iunie 1790 - a fost ucis și decapitat, în satul Beala (azi în Bulgaria), la instigarea dușmanului său Valide-Kethudasi, prin Sala Mahmud, în urma plângerilor unora dintre boierii români, sintetizate de către Ienăchiță Văcărescu⁸⁶.

februarie - iulie 1790 - Sultanul Selim al III-lea poruncește caimacamului Mustafa-pașa să scrie marelui vizir Hasan-pașa să dea itlacul pentru trimiterea la Târnova a boierilor români, exilați la Rhodos⁸⁷.

iulie 1790 - Ianache Văcărescu sosește la Rusciuk (Goleamii Giurgevo = Giurgiul cel Mare), la porunca marelui vizir Hasan-pașa. Aici îl părăște pe Mavrogheni-Vv în fața vizirului și a trei rigiali. Marele boier este numit de marele vizir ca tălmaci (mehtup) și mijlocitor între Înalta Poartă și boierii divaniți⁸⁸.

1791 - Ofițerul cartograf Schmidt - din armata austriacă de ocupație - ridică Harta Țării Românești, pe care figurează și biserica Mănăstirii Giulești, la NV de satul Giulești, pe malul nordic al heleșteului (bălții ori lacului) întinsă între Rudeni și Mănăstirea Giulești. (Fig. 1)

1792 - Mitropolitul de Sidis, Grigorie, îngrijește tipărirea Octoihului Mare, cu binecuvântarea lui Cosma al II-lea, mitropolitul Țării Românești⁸⁹.

19 august 1792 - În August 1792 Mănăstirea sigur funcționa, deoarece egumenul Mănăstirii Sărindar este primit de Cozma Mitropolitul Ungro-Vlahiei, care rezida în Mănăstirea Giulești de frica ciumii: „*1792, Avgust 19, cel ce au fost egumen la mănăstirea Sărindar și s’au făcut arhieru, au mâncat Joi dă prânz la Sărindar, iar în urmă s’au dus la Giulești, unde să afla mitropolitu Cozma și mâncând seara amândoi, când au vrut să să închine dă culcare, l-au cuprins un leșân și pripind să vie la București ca să să caute la doftor, până la 6 ceasuri dănoapte au murit la mănăstire și a doao zi Sâmbătă s’au îngropat cu alai cam puțin, pentru că se temea oamenii dă boala ciumii*”⁹⁰.

1792 august - septembrie - De teama ciumii, care bântuia în București, Mitropolitul Cosma II se retrage la Mănăstirea Giulești⁹¹.

⁸⁰ Al. Alexianu, *art. cit.*, p. 614 și n. 14 (președintele Divanului era prințul de Coburg, iar vicepreședinte era generalul baron Enzenberg, fost „*colonel comandant al regimentului II grăniceresc de români, cunoscut ca apărător al drepturilor românești, ca un om cult, bun cunoscător al țării*”); la p. 617, n. 18, precizează că Ioan Cantacuzino, pribeag la 1782, a fost bine primit de către Alexandru Ipsilanti Vv, că la 1792 și ulterior avusese legături foarte apropiate cu Gheorghe Cantacuzino Deleanul (un nepot al său) – viitoare căpetenie a Eteriei – iar între 1817-1818 aceiași Cantacuzin se afla la Odessa (unde se pregătea mișcarea grecească a Eteriei). Prin urmare Ioan spătarul Cantacuzino a fost unul dintre cei mai de seamă inspiratori ai Eteriei. Pentru membrii Divanului, cf. și C. Cîrstoiu, *op. cit.*, p. 91.

⁸¹ Pr G. Cocora, *art. cit.*, p. 716, n. 12. Acest fiu, Mihail Văcărescu, a decedat și a fost înhumat la Nicopole, între martie și octombrie 1788 (Cornel Cîrstoiu, *op. cit.*, p. 88).

⁸² Al. Elian, *op. cit.*, LXXIII-379, p. 376.

⁸³ C. Cîrstoiu, *op. cit.*, p. 89 – 90.

⁸⁴ C. Cîrstoiu, *op. cit.* p. 90; C. C. & Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor...*, p. 711.

⁸⁵ Al. Alexianu, *art. cit.*, p. 617.

⁸⁶ C. C. și Dinu C. Giurescu, *Istoria Românilor...*, p. 711; C. Cîrstoiu, *op. cit.*, p. 90 - 91.

⁸⁷ C. Cîrstoiu, *op. cit.*, p. 89.

⁸⁸ *Ibidem op. cit.*, p. 89.

⁸⁹ Pr. prof. dr. M. Păcurariu, *op. cit.*, p. 409.

⁹⁰ I. Corfus, *op. cit.*, p. 37.

⁹¹ I. Corfus, *op. cit.*, p. 37; pr. prof. dr. M. Păcurariu, *op. cit.*, p. 409: „*În toamna*

Deoarece mitropolitul era membru în Divan – bucurându-se de înalta protecție a principelui de Saxa-Coburg-Gotha – iar despre șederea sa la Mănăstirea Giulești nu se precizează că ar fi fost tulburată de vreun incident războinic, rezultă că așezământul nu a suferit nici o atingere, cel puțin în timpul vieții arhierului.

3 septembrie 1792 - Mitropolitul Cosma Popescu al Ungro-Vlahiei repausează în noaptea de Miercuri spre Joi, la reședința sa din Metohul Mitropoliei: „1792, Septembrie 3, Miercuri noaptea către Joi, la 6 ceasuri dănoapte, au răposat și prea osfințitul mitropolit Cosma la metoh(ul) mitropolii și până la 8 ceasuri Joi l-au dus în scaun după obicei și l-au îngropat în mitropolie. Dă dimineață, Joi, s'au tras clopotile la toate mănăstirile și sfințele biserici dă câte trei ori, pre obicei celor ce răposesc, asemenea și la prânz, apoi când l-au îngropat au fost trei arhierii, preoți i dăno boieri și măriia sa Mihai voievod cu alaiul mării sale, dar nu s'au dus nimeni să-i sărute mâna, pentru că se temea de ciumă”⁹².

Reședința mitropolitană menționată sub numele de „Metohul Mitropoliei” era, foarte probabil, casa marelui vornic Pârnu Cantacuzino (c. 1710/15 - 1769 Dec. 10), de pe Ulița Măgureanului (continuare a Podului Mogoșoaiei), dăruită Mitropoliei Ungro-Vlahiei - împreună cu Biserica Măgureanului (Scorțarului) - în Mai 1776, de către Maria Tudorache Balș, fiica lui Pârnu.

Pe planurile Purcel (1789-90) și Ernst (1791), casele figurează drept „Metropolit Cozma”, dar în care deja funcționa Școala de la Sf. Sava⁹³. Imediat la nord de Metohul Mitropoliei erau casele Ioan Cantacuzino (20 ianuarie 1757-3 iulie 1828)⁹⁴, mare spătar între 1789-1791 – v. *supra*, 4 noiembrie 1789-24 iulie 1791.

Chipul său se păstra în 1933 în biserica „Pajura”, a fostului Schit Tărtășești din cătunul Călugăru, com. Tărtășești, jud. Ilfov⁹⁵.

30 iulie 1793 - „Agenția [chesaro-crăiască] din București către Brașoveni, despre cușarul cu lucruri bisericesti pe care răposatul Mitropolit Cozma l-a depus prin negustorul grec Pantazi Dimanciu Mala în Șcheiu la negustorul Iocva, mort, se zice, acum; Mitropolitul Filaret cere a se da cușarul, așa pecetluit, negustorului grec Pană Ioan, care i-l va trimite”⁹⁶.

1797 - Prin diata sa, Ienăchiță (II) Văcărescu, „dicheofilaxul bisericii cei mari a Răsăritului”, lăsase 2 000 taleri danie pentru biserica din Giulești. Știrea nu specifică dacă în diată se preciza dacă este vorba

aceluiași an, fiindcă bîntuia ciuma, mitropolitul Cosma s-a retras, de teama ei, la mînăstirea Giulești, metocul Mitropoliei, în apropierea Bucureștilor. N-a scăpat nici aici, căci a fost răpus de cumplita boală, la 3 septembrie 1792; și eadem, vol. 3, p. 517.

⁹² I. Corfus, *op. cit.*, p. 37.

⁹³ G. D. Florescu, *Din vechiul București. Biserici, curți boeresti și hanuri între anii 1790 - 1791 după două planuri inedite*, Ed. 1935, Institutul de Arte Grafice „Lupta” N. Stroilă, Buc., 1935, p. 112 - 113; N. Stoicescu, *op. cit.*, p. 132-134, nr. 5 „Școala de la Măgureanu” și n. 2, p. 133.

⁹⁴ Al. Alexianu, *art. cit.*, p. 616, n. 17.

⁹⁵ I. C. Filitti, *op. cit.*, p. 205; pr. Marin M. Braniște, *art. cit.*, p. 872, 897.

⁹⁶ E. Hurmuzaki, vol. XV, *Acte și scrisori din orașele ardelene Bistrița, Brașov, Sibiu*, Buc., 1913, p. 2.

de biserica Giulești-Țigănie (metocul Mănăstirii Sărindar) ori de biserica Mănăstirii Giulești. În tot cazul, domnitorul Alexandru Ipsilanti poruncește ca banii respectivi să nu fie dați acolo, ci să fie vărsați la Cutia milelor. În hrisovul domnesc se adaugă că Ienăchiță Văcărescu fusese administrator al acelei moșii „și că s-ar fi convenit să lase o sumă mai mare pentru folos obștesc”⁹⁷. Din teritoriul Mănăstirii Sărindar fusese exhimată (desprinsă juridic) porțiunea pe care fusese ctitorită Mănăstirea Giulești.

Ca urmare a deciziei Domnitorului, „comisia de inventariere a [averii sale] a hotărît să majoreze dania la 4.000 taleri”⁹⁸.

1799 - Pomelnicul Mănăstirii Sf. Ioan Zlataust-“Titireciu” din Ocnele-Mari, jud. Vâlcea:

„Pomeanicul sf[i]nței și d[u]mnezăeștii măn[ă]stiri Titireciu, unde să cinsteaște și să prăznuiaște hramul sf[ă]ntului Ierarh Ioan Zlataust”

“Aici să pomenesc Prea sfinții Mitropoliți:

“Ștefan Mit[ropolit] “Theodosie Mit[ropolit]

“Neofit Mit[ropolit] “Cozma Mit[ropolit]”⁹⁹

Cca 1800 - Manuscrisul cuprinzând pomelnicele a 60 de bisericii din București înregistrează, în două pomelnice, numele lui Dorotei arhierul:

Pomelnicul Bisericii cu Sfinți: „*Pomelnecul logofătului Fătul <26 nume, între care la morți Dorotheu arhieru, Pahomie ermonah, Dragne, Cârștiana, Smeada>*”¹⁰⁰.

Pomelnicul bisericii Logofăt Efrem: „[1]. Ctitori: *Morți: Dorotheu arhieru, Pahomie eromonah, Stanciul erei, Radul, Floarea, Anghelina, Ioan, Voica, Ana, ...*”¹⁰¹.

1802 aprilie 23 - Începe a doua invazie a cârjailor, pornită din zona Vidin. Aceste trupe neregulate au devastat atât Oltenia, cât și Muntenia, ajungând până în București, în cursul lunilor iunie – iulie¹⁰². Este posibil ca Mănăstirea Giulești să fi fost avariata.

1802 octombrie 14 (26), Sf. Parascheva - Cutremur violent de pământ, cu epicentrul în Vrancea, produs la orele 10:55, având gradul IX pe scara MSK-64 și magnitudinea de peste 7,5 grade pe scara Richter¹⁰³.

Afectează grav aproape toate bisericile și mănăstirile din Țara Românească și nu numai. Cutremurul, numit

⁹⁷ Ar. Ștefănescu, *art. cit.*, p. 164, n. 6.

⁹⁸ C. Cîrstoiu, *op. cit.*, p. 130 - 131.

⁹⁹ Pr. Teodor Bălășel, *Un manuscris al lui Dionisie Eclesiarhul*, AO, XII, nr. 67 - 68, V - VIII, p. 238, 240 (f. 12 r).

¹⁰⁰ Aurelian Sacerdoțeanu, *Pomelnicele a 60 de bisericii din București*, GB, Anul XXIV, 3 - 4, martie - aprilie, 1965, p. 304, „V. F. 45 r Pomelnecul sfintei biserici care iaste făcută de sfinția sa răposatul Daniil arhieru, unde să prăznuiește și să laudă prea sfânta Intrare în biserică a prea sfintei născătoare de Dumnezeu pururea fecioară Mariia”

¹⁰¹ *Ibidem* (II), Anul XXIV, 11 - 12, noiembrie-decembrie, 1965, p. 1032 „[XVI. F. 100 r - v]. Pomelnecul bisericii Logofăt [t] Effrem, hramul Sfântul ierarh Nicolae”. Trebuie observat, că, datorită netranscrierii tuturor numelor înregistrate în cele 60 de pomelnice, rezultatele oricărei investigații sunt parțiale.

¹⁰² *Zilot Românul (Ștefan Fănuță). Opere complete*, ediție îngrijită de Marcel-Dumitru Ciucă, Ed. Minerva, Seria „Restitutio”, Buc. 1996, p. 48.

¹⁰³ Peste 8,2 pe scara Richter – precizare din partea d-lui prof. dr. ing. Mircea Crișan.

„cutremurul cel mare”, a provocat schimbări importante de relief¹⁰⁴.

Este mai mult decât probabil ca atât biserica, cât și incinta Mănăstirii Giulești să fi fost afectate de acest cataclism. Pe de altă parte, biserici precum Catedrala metropolitană din București, Catedrala (veche) din Târgoviște, biserica episcopală din Curtea-de-Argeș ori bisericile mănăstirilor Cozia și Dealul, nu au suferit distrugerii majore, turlile lor rămânând pe poziție.

Acest cutremur a avariat grav - de exemplu - marea biserica a Mănăstirii Sărindar, reconstruită în timpul lui Mihnea al II-lea („Turcitul”) și refăcută de marele logofăt Radul Cocorăscu în vremea domniei lui Matei Basarab¹⁰⁵.

1804 decembrie 18 - În hrisovul lui Constantin Ipsilanti - prin care numește noi Suiulgi-Bașa (mai mare peste fântânari), pe Stoian și Petre, în locul tatălui lor, Dumitru Suiulgi-Bașa - se amintește că cele două cișmele construite în timpul domniei tatălui său, Alexandru Vv Ipsilanti, „[...] una înăuntru târgului la Boiangii și alta pă Podul Mogoșoai în mahalaua mănăstirii Sărindaru, care au izvorul lor din apele ot Giulești [...]”¹⁰⁶

1819 decembrie - 1820 ianuarie - Catagrafia birnicilor din județul Ilfov, înregistrează două sate Giulești, administrativ incluse în Plasa Gherghina de Sus:

- Giuleștii din Deal - 52 gospodării
- Giuleștii din Vale - 24 gospodării
- Giuleștii Domnești (Rudeni) - 71 gospodării¹⁰⁷

Satul Roșu avea 46 de gospodării¹⁰⁸, iar Chiajna sau Cneajna, 115 gospodării¹⁰⁹.

1806-1812 - Știrile despre Mănăstirea Giulești încetează odată cu războiul ruso - otoman din 1806-1812, ceea ce duce la ipoteza afectării acesteia în urma conflictului armat. Probabil că în această perioadă ar putea fi plasat incidentul, reținut de tradiția orală, în care un detașament otoman ar fi bombardat, devastat și incendiat mănăstirea.

1819 - Dintr-o însemnare aflată într-un manuscris din 1871, reiese că biserica Mănăstirii Giulești ar fi fost realizată de către domnitorul Mihail Suțu al II-lea: „... se spune că biserica a fost făcută de Mihai Șuțu [sic!] la 1819 și că a fost prădată de turci la 1821...”¹¹⁰ - v. *infra* **1821, 1871**.

1821 - În timpul desfășurării Eteriei, Mănăstirea Giulești a fost devastată de către trupele otomane. Prin urmare evenimentul a putut avea loc în a doua jumătate

a anului 1821. Biserica a fost afectată și de un cutremur, petrecut în cursul secolului al XIX-lea: „[...] Turla bisericii < s-ar fi ruinat pe timpul când a fost cutremur, aflându-se numai pe jumătate astăzi în ființă >. Mai departe se spune că biserica a fost făcută de Mihai Suțu la 1819 și că a fost prădată de turci la 1821 < și așa s-a pustiit; tinda bisericii s-a stricat cu totu, învelișu s-a ars, fiind de șindrilă >”¹¹¹.

1821-1864 - Se cunosc date parțiale despre situația vetrei Mănăstirii Giulești - și a vecinătăților - între 1812-1864, până la construirea liniei de cale ferată București-Nord - Chitila (după 1870). Atunci aproape toată jumătatea nordică a incintei mănăstirii a fost trecută în administrația CFR Situația aceasta se menține până în prezent.

1 august 1837 - Planul moșiilor Giulești, Fundenilile și Pailu (Paicu ?), proprietatea Mănăstirii Sărindar (sc. 1/900 stj.)¹¹²

cca. 1840 - 1850 - Planul moșiei Giuleștii a Mănăstirii Sărindar și a moșiei Grozăveștii sau Ciurelu, proprietatea Mănăstirii Mihai-Vv (ing. Al. Paladi, sc. 1/900 stj.)¹¹³.

20 ianuarie 1854 - hotărnicie întocmită de ing. Ar. Pascal pentru moșiile Grozăveștii și Sfârceștii proprietățile mănăstirii Mihai-vodă, despre moșiile Giulești, Boga, Slobozia, vatra Mănăstirii Cotroceni, Herăstrău, cu documente din 1625 - 1852¹¹⁴.

1829 și 1838 - cutremure foarte puternice care au afectat foarte multe lăcașuri sfinte¹¹⁵.

1837, Plan de hotărnicie - Moșia Giulești se învecina cu moșiile mănăstirilor Sf. Ioan, Sf. Sava, Mihai-Vodă¹¹⁶. Planul hotărniciei nu cuprinde detalii despre incinta Mănăstirii Giulești.

1854, Plan de hotărnicie - Moșia Giulești a Mănăstirii Sărindar se învecina la Nord cu moșia Măicănești¹¹⁷.

7 aprilie 1866 - Locuitorii din satul Giulești își construiesc o biserică parohială de mici dimensiuni. Faptul acesta conduce la ipoteza că ridicarea noului lăcaș s-a impus datorită gradului avansat de ruinare a bisericii Mănăstirii Giulești¹¹⁸.

după 1870 - Construirea liniei de cale ferată București-Nord - Chitila, al cărei traseu trece chiar prin

¹¹¹ Nicolae Stoicescu, *Monumentele Țării Românești și Moldovei...*, p. 921 - v. *infra*, 1871.

¹¹² ANR, ANIC, Fondul Palnuri, D106/1837; v. și Ileana Leonte (DGAS-București), *Indice cronologic Nr. 19. Actele Secției Publice. Mănăstirile: ..., Sărindar, Sf. Sava - București*, Buc., 1951, p. 16).

¹¹³ ANR, ANIC, Fondul Planuri, D130/<1840 / 1850>; I. Leonte, op. cit., p. 16).

¹¹⁴ ANR, ANIC, Fondul Planuri, D31/1854, original.

¹¹⁵ Acad. Ștefan Bălan, ing. Valeriu Crsitescu, dr. ing. Ion Cornea, op. cit., p. 79 (Tabelul IV 1).

¹¹⁶ ANR, ANIC, Fondul de planuri, D130 / 1837.

¹¹⁷ C. C. Giurescu, *Ist. Buc.*, p. 210.

¹¹⁸ Ar. Ștefănescu, art. cit., p. 167; arhitecții Lucia Stoica, Neculai Ionescu-Ghinea, Dan D. Ionescu, Cecilia Luminea, Petre Iliescu, Minerva Georgescu, *Atlas-ghid. Istoria și arhitectura lăcașurilor de cult din București*, Ed. ERGOROM, 79, Buc., 2000, vol. II, p. 160 - 161, *Biserica Sf. Nicolae „Giulești-Sârbi” (biserica veche)*.

¹⁰⁴ Acad. Ștefan Bălan, ing. Valeriu Crsitescu, dr. ing. Ion Cornea, *Cutremurul de pământ din România de la 4 martie 1977*, Ed. Academiei RSR, Buc., 1982, p. 79 (Tabelul IV 1).

¹⁰⁵ Pr. Gh. Stănescu, *Mănăstirea Sărindar...*, p. 452, 454.

¹⁰⁶ Fl. Georgescu, Cebuc, Daiche, op. cit., p. 15.

¹⁰⁷ C. C. Giurescu, *Principatele Române la începutul secolului XIX. Constatări istorice, geografice, economice și statistice pe temeiul hărții ruse din 1835*, Buc., Ed. Științifică, 1957, p. 244.

¹⁰⁸ Ibidem, p. 245

¹⁰⁹ Ibidem, p. 210, 243.

¹¹⁰ Nicolae Stoicescu, *Monumentele Țării Românești și Moldovei acum un secol: biserici și mănăstiri*, MO, anul XXI, 11 - 12, noiembrie- decembrie, 1969, p. 921.

incinta Mănăstirii Giulești. Pentru executarea acestei linii a fost trecută în proprietatea C.F.R. aproape toată jumătatea nordică a fostei incinte a Mănăstirii.

1871 - „*La secția de manuscrise a Academiei R. S. România, printre alte lucruri de mare preț, se găsesc și opt volume manuscrise deosebit de importante (mss. 233 - 230), care cuprind o mare bogăție de informații referitoare la vechile monumente ale patriei noastre, informații nefolosite încă de cercetători (deși autorul acestor rînduri le-a semnalat cu câțiva ani în urmă în bibliografia monumentelor feudale din Țara Românească)*”. Este vorba de un „cestionariu” sau „izvod de întrebările la care se cere a se da răspunsuri în privința vechilor așezăminte” din România de atunci¹¹⁹ - v. supra **1819, 1821**.

Despre Mănăstirea Giulești-Chiajna, sunt consemnate următoarele: „27) *Giulești-Chiajna-Ilfov. Ruinele unei biserici - existente și astăzi - în <lungime de 9 prăjini și de 3 1/2 lățime; zidul este făcut din cărămidă proporționată; la altar este zid rotund, era înaintea bisericii zidul este în unghiuri și grosimea zidului se află de 4 1/2 palme, avînd numai zidu bisericii, fără împrejmuire>*”.

Turla bisericii „s-ar fi ruinat ruinat pe timpul când a fost cutremur, aflându-se numai pe jumătate astăzi în ființă”. Mai departe se spune că biserica a fost făcută de Mihai Suțu la 1819 și că a fost prădată de turci la 1821 „și așa s-a pustiit; tinda bisericii s-a stricat cu totul, învelișu s-a ars, fiind de șindrila”¹²⁰.

1871 - cca. 1906 - După 1871, până în jurul anilor 1900-1906, lipsesc orice fel de informații. După înființarea, în 1892, a Comisiunii Monumentelor Istorice (C.M.I.), la inițiativa acesteia, a fost executat un set de fotografii a ruinei bisericii, cele mai vechi care se cunosc până acum¹²¹.

1875 - Planul locului din proprietatea Statului, Ciurelu, rămas în posesia lui Ioan Fătu, proprietatea Mănăstirii Mihai-Vv (1,002 m = 1 stj)¹²².

ianuarie 30 1876 - Carte hotărnicia ing. E. Bacaloglu și Dem. Petrescu pentru moșia Statului Boja, despre moșiile Domnești, Calțiuna [Căltuna ? Cătunu ?], Ciurelu, Giuleștii, Roșiu¹²³.

după 1920 - Aerodromul sportiv de la Giulești (163 ha)¹²⁴.

1940 9/10 noiembrie - Cutremur de peste 7,2 - 7,5 grade pe scara Richter care a afectat, în primul rând clădirile înalte și foarte înalte. Se prăbușesc fragmente importante din turla Pantocrator.

1943 - În 1943, tot la inițiativa CMI, este întocmit releveul ruinei bisericii, de către arh. V. Moisescu, în

vederea restaurării acesteia¹²⁵. Datorită impunerii de către sovietici a guvernului dr. Petru Groza și a bulversării întregii societăți românești, CMI nu și-a mai putut continua activitatea rodnică de până atunci, în 1948 fiind, tacit, „redușă la tăcere”, iar în 1951 desființată.

cca. 1950 - 1970 - Tradiția locală (transmisă oral) a reținut că în această perioadă încă se păstrau trei cruci din piatră, la Est de absida altarului ruinei bisericii Mănăstirii Giulești. Una dintre cruci ar fi fost mai înaltă și ar fi fost așezată la căpătâiul unui episcop, care ar fi murit brusc. Nu mult după acest interval, crucile ar fi dispărut¹²⁶.

1954-1955 - Ruina bisericii Mănăstirii Giulești servește drept reper topografic pentru ridicarea planului aerofotogrammetric al Bucureștilor, mărturie fiind și o fotografie din Colecția Barbu Angelescu¹²⁷.

1958 - La inițiativa Patriarhiei Bisericii Ortodoxe Române, în 1958, arh. Virgiliu Popescu creionează un ante-proiect de restaurare a bisericii Mănăstirii Giulești, publicat în Galsul Bisericii, buletinul oficial al BOR¹²⁸.

1962 - În 1962, 1970 și 1971 la inițiativa Muzeului de Istorie a orașului București sunt întreprinse cercetări arheologice asupra unor așezări neolitice, din epoca bronzului ori din perioada pre-modernă, inclusiv asupra vestigiilor Mănăstirii Giulești - toate publicate în reviste de specialitate.

În 1962 cercetările arheologice în așezările din epocile neolitică și a bronzului au fost întreprinse de către Valeriu Leahu¹²⁹.

1970 și 1971 - Cercetări arheologice întreprinse de Muzeul de Istorie al Orașului București, prin regretatul profesor arhg. Aristide Ștefănescu, care evidențiază vechimea Mănăstirii Giulești, un fragment din latura vestică a incintei și o parte din mormintele călugărilor aflate la sud de biserică. Releveul arheologic al ruinei bisericii și a vestigiilor a fost realizat de arh. Victoria Avădanei¹³⁰. (Fig. 3).

Aceste cercetări au evidențiat prima oară următoarele aspecte ale incintei Mănăstirii Giulești:

1. Existența mănăstirii anterior domniei lui Alexandru Ipsilanti Vv, adică c. 1750.

2. Dimensiunile uriașe ale mănăstirii. Cercetarea nefiind exhaustivă, întinderea incintei a fost doar schițată, rezultând posibilitatea ca aceasta să fi acoperit o suprafață de c. 1,6 ha, deci mult mai mare decât a incintelor Mănăstirii Văcărești (1,2 ha).

3. Funcționarea netăgăduită a mănăstirii, între cca. 1750 - 1800, atestată de mormintele călugărilor

¹¹⁹ Nicolae Stoicescu, *Monumentele Țării Românești și Moldovei...*, p. 913, 931 (mss, 227, f. 4).

¹²⁰ *Ibidem*, p. 921 - ordonarea alfabetică a descrierilor îi aparține regretatului N. Stoicescu.

¹²¹ Fototeca Institutului Național al Patrimoniului (I.N.P.), Fondul C.M.I.

¹²² Plan color; ANR, ANIC, Fondul Planuri, D125/1875.

¹²³ ANR, ANIC, Hotărnicii, D49/1876, tipărit.

¹²⁴ C. C. Giurescu, op. cit., p. 170.

¹²⁵ Arhiva I.N.P., Fondul C.M.I., Măn. Giulești 1943.

¹²⁶ Comunicare orală din partea pr. stareș Athanasie, care a aflat aceste detalii de la câțiva vecini, în martie-aprilie 2011.

¹²⁷ Arh. P.M.B., Ridicarea planului aerofotogrammetric / 1954-1955; BAR-CS, col. B. Angelescu.

¹²⁸ Arhitect Virgiliu Popescu, *Mănăstirea Giulești*, GB, Anul XVII, 3-4, 1958, p. 163.

¹²⁹ Ar. Ștefănescu, art. cit., p. 165.

¹³⁰ *Ibidem*, art. cit., p. 163.

investigate la Sud de biserica ruinată. Ca urmare, tradiția orală despre eventuala nesfințire a mănăstirii nu au nici un temei, căci înhumarea unor călugări ortodocși în incinta unei mănăstiri nesfințite nu era și nu este posibilă.

4. Precizări asupra tehnicii de construire a zidurilor bisericii și chiliilor, inclusiv asupra faptului că soclul bisericii a fost placat cu lespezi de piatră, pe o înălțime probabilă de cca. 1 m. Pentru alte detalii și tipologie a se vedea vedea capitolul **Tipologie**.

1977 martie 4 - Cutremurul din seara acelei zile (de c. 7,4 - 7,5 grade pe scara Richter) a provocat distrugerii foarte mari, în primul rând asupra clădirilor înalte și asupra turlor bisericii. Atunci s-a prăbușit o porțiune din turla Pantocrator a bisericii ruinate a Mănăstirii Giulești.

2000 - Este înființată „Asociația pentru reconstrucția Mănăstirii Chiajna” (adică Gulești), la inițiativa unui grup de veterani din Al Doilea Război Mondial și pusă sub oblăduirea primarului Sectorului 6. Asociația începe primele demersuri pentru concesionarea unei suprafețe de teren în jurul bisericii ruinate și pentru reactivarea mănăstirii, în vederea restaurării acesteia. La documentația preliminară a contribuit și arh. Dan D. Ionescu.

cca. 2005 - „Asociația pentru reconstrucția Mănăstirii Chiajna” probabil se autodizolvă.

2007 - Arhiepiscopia Bucureștilor îl desemnează pe părintele Vladimir Ioan ca preot paroh al Mănăstirii „Chiajna” – Giulești, cu ascultarea de a restabili drepturile de proprietate ale mănăstirii asupra suprafeței fostei incinte a acesteia, de a o împrejmuși, de a realiza un paraclis provizoriu și de a începe demersurile în vederea restaurării Mănăstirii Giulești. Documentația pentru Studiul istoric preliminar, inclusiv pentru determinarea limitelor vetrei Mănăstirii Giulești, a fost întocmită de către arh. D. D. Ionescu.

2008 - Primăria comunei Chiajna și a Sectorului 6 București aprobă concesionarea unei suprafețe totale de 10.000 mp (pe teren 9999, 93 mp), către Arhiepiscopia Bucureștilor, pe locul fostei incinte a Mănăstirii Giulești.

2008 iulie - Arhiepiscopia Bucureștilor reactivează oficial Mănăstirea „Chiajna” – Giulești, numindu-l ca stareț pe părintele Athanasie. Acesta primește ascultarea de a reface viața monahală a acestui așezământ, de a restaura biserica ruinată și de a reconstrui ansamblul construcțiilor dispărute.

2010 - iulie 2011 - Se desfășoară demersurile pentru intervenția de urgență asupra ruinei Mănăstirii Giulești, la solicitarea părintelui stareț Athanasie, prin intermediul unei echipe coordonate de către arhitectii drd. Dan D. Ionescu și Gheorghe Goiciu, consilier patriarhal.

Concluzii

Odată cu reactivarea oficială a Mănăstirii Giulești în anul 2008 a devenit stringentă necesitatea reluării vieții monastice, implicit protejarea ruinei bisericii, precum și a întregului sit învecinat.

Aceste considerente ca și cele expuse mai sus duc la următoarele concluzii:

I. Definitivarea rezolvării regimului juridic al imobilului

II. Împrejmuirea terenului

III. Realizarea unor lucrări pentru reluarea vieții monahale:

- a. montarea unui paraclis;
- b. montarea unui corp de chilii;
- c. instalarea unui grup sanitar ecologic, toate provizoriu și modular;
- d. amenajarea unei parcuri auto;
- e. amenajarea unei grădini de legume.

IV. Continuarea cercetărilor arheologice:

- a. etapa I - în punctele care vor fi afectate de lucrările incipiente de reactivare a mănăstirii;
- b. etapa II - biserica, în vederea realizării intervenției de urgență, iar ulterior a consolidării și restaurării;
- c. etapa III - cercetarea tuturor laturilor incintei, pe măsură ce se reconstruiește mănăstirea, dar în perimetrul concesionat;
- d. etapa IV - cercetări arheologice înafara incintei, oriunde ar fi necesar.

V. Corelat cu cele de mai sus este absolut necesară reactualizarea releveului ruinei bisericii și a urmelor incintei.

VI. Intervenția de urgență asupra ruinelor bisericii

VII. Expertiza tehnică întocmită de un inginer expert atestat MCC-MPLPTL.

VIII. Întocmirea unui Studiu istoric de către un specialist atestat MCC.

XIX. Executarea următoarelor lucrări:

- a. degajări de pământ și moloz
- b. sprijiniri
- c. consolidări locale
- d. injectări
- e. cercetări arheologice
- f. alte lucrări.

Ținând cont de importanța națională a monumentului istoric Mănăstirea Giulești, lucrările enumerate mai sus, sunt propuse a fi incluse în Planul Național de Restaurare¹³¹.

¹³¹ Până la reînființarea mănăstirii aici era o extindere a gropii de gunoi Giulești-Sârbi. Adrian Bucurescu, Foto: Florin Biolan, *Mănăstirea Chiajna. Câmp fantomatic de ruine*, în România Liberă, Vineri, 21 Ianuarie 2000, p. 15.